

Mätsystem för långsiktig livskvalitet i svenska regioner

TEKNISK RAPPORT 2021

BRP+ för bättre beslut om framtiden

De senaste åren har Sveriges regioner fört en diskussion om BNP:s begränsningar för att fånga samhällsutvecklingen. BNP, och regionala BRP, följer den ekonomiska produktionen, men säger inte något om hållbarhet i ett längre perspektiv, eller om medborgarnas livskvalitet.

Därför har regionerna tillsammans med Tillväxtverket utvecklat BRP+, ett långsiktigt mätsystem för regional livskvalitet, som vi hoppas ska bidra till en överblick över hur ekonomi, miljö och social utveckling hänger ihop, hur olika prioriteringar påverkar varandra och hur dagens beslut påverkar framtiden.

BRP+ lanserades i januari 2016. Därefter har systemet använts och testats i svenska kommuner och regioner. Utifrån dessa erfarenheter och annan kunskap fortsätter vi att utveckla systemet. Vi hoppas att så många som möjligt vill lära sig mer om BRP+ och använda systemet.

I den här rapporten finns en samlad beskrivning av hela systemet för långsiktig livskvalitet: teman, aspekter och indikatorer. Detta är en uppdaterad version, som innehåller de förändringar som gjorts i mätsystemet sedan 2016. På Reglabs webb och Tillväxtverkets webb finns ytterligare fördjupning: presentationsmaterial, visualiseringar och regionala exempel – och vi fyller på kontinuerligt. På webben finns också kontaktuppgifter till oss i projektet, om du vill bidra med synpunkter och kommentarer.

Att skapa ett system som beskriver livskvalitet i dag och i framtiden är en svår uppgift; att implementera systemet i alla svenska regioner är en ännu större utmaning. Men vår förhoppning är att BRP+ ska bli ett instrument som bidrar till regional utveckling – som ger underlag för en diskussion där helhetssyn och framtidsfrågor står i centrum.

Eva Moe
Reglab

Lars Wikström
Tillväxtverket

Innehåll

Sammanfattning	3
1. Varför kompletterande mått till BNP?	6
2. BRP+ övergripande struktur och utformning	7
2.1 Ramverk baserat på OECD Better life index och principer för hållbarhet	7
2.2 Teman, hållbarhetsdimensioner, aspekter och indikatorer	8
2.3 Viktiga principer och Agenda 2030	12
2.4 Översyn och revision	14
3. Aspekter och indikatorer för Livskvalitet	15
3.1 Tema 1: Medborgarengagemang och demokratisk delaktighet	15
3.2 Tema 2: Trygghet och säkerhet	17
3.3 Tema 3: Miljökvalitet	18
3.4 Tema 4: Tillgänglighet till tjänster	20
3.5 Tema 5: Inkomst och förmögenhet	21
3.6 Tema 6: Arbete och löner	23
3.7 Tema 7: Bostad	24
3.8 Tema 8: Balans arbete – fritid	26
3.9 Tema 9: Hälsa	27
3.10 Tema 10: Utbildning och kompetens	28
3.11 Tema 11: Sociala relationer och tillit	29
3.12 Tema 12: Subjektivt välbefinnande	30
4. Aspekter och indikatorer för Hållbarhet	32
4.1 Miljömässig hållbarhet	32
4.2 Social hållbarhet	36
4.3 Ekonomisk hållbarhet	40
Fortsatt arbete	43
Bilaga 1 Tabellöversikt teman, aspekter, indikatorer och källor	44

1. Varför kompletterande mått till BNP?

Den ekonomiska tillväxten är ett viktigt medel för samhällets utveckling. BNP, eller det regionala BRP, har därför naturligt tagit plats som en huvudindikator för att följa nationers och regioners utveckling. En återkommande diskussion har dock förts kring BNP-måttets begränsningar för att fånga samhällsutvecklingen i stort, och den livskvalitet som BNP i grund och botten är tänkt att bidra till. BNP/BRP är ett mått som visar värdet av den ekonomiska produktionen under en viss tid, men säger ingenting om resursutnyttjande, om produktionens hållbarhet i ett längre perspektiv eller om den leder till ökad välfärd för den enskilda individen.

I takt med att frågor om klimat, miljö och social rättvisa flyttats upp på agendan har flera initiativ tagits för att komplettera BNP/BRP som mått på samhällsutveckling. Stiglitzkommissionen,¹ EU:s *Beyond GDP*² och OECD:s *Better life Initiative*³ är några exempel. Under 2015 meddelade Europeiska kommissionen att man beslutat undersöka möjligheterna att integrera *Social Progress Index*, SPI, i ekonomiska överväganden och beslut.⁴ Finansdepartementet meddelade 2017 att man valt ut ett antal mått på välbefinnande för att komplettera regeringens budgetarbete.^{5,6} År 2017 antog även FN ett ramverk med indikatorer för att följa upp målen i Agenda 2030 för en hållbar utveckling.⁷ Ett av delmålen⁸ i Agenda 2030 är dessutom att ”bygga vidare på befintliga initiativ för att utveckla mått på framsteg som görs mot hållbar utveckling som kompletterar BNP”.

2013 initierade dåvarande Regionförbundet Östsam, numera Region Östergötland, ett utvecklingsprojekt för att undersöka förutsättningarna för utveckling av ett bredare mått på regional utveckling. 17 regioner och organisationer⁹ gick samman och genomförde en gemensam förstudie¹⁰ inom Reglab, som resulterade i en rekommendation att använda OECD:s mätsystem för livskvalitet, *Better life*, kombinerat med en kapitalansats.

Under 2015 fortsatte arbetet med att utveckla ramverket genom att identifiera mätområden och indikatorer med relevans för svenska regioner. Utvecklingsarbetet genomfördes i ett gemensamt projekt inom Reglab,¹¹ där regioner, myndigheter och andra organisationer deltog och tillsammans tog ställning till teman, aspekter och indikatorer. 2016 lanserades ramverket BRP+ med utgångspunkt i OECD:s *Better life Index*.

Ramverket har därefter utvecklats och reviderats löpande. Under 2020 har en översyn av BRP+ genomförts inom området hållbarhet (över tid) och struktureringen i fyra kapitalstockar. Översynen, och denna analys, är ett första steg mot ett reviderat mätsystem, där tidigare kapitalstockar ersätts av hållbarhetsdimensioner. Ett fortsatt utvecklingsarbete behövs för att fullt ut anpassa ramverket till den nya utformningen.

Följande rapport beskriver BRP+ uppbyggnad samt urval av indikatorer efter den översyn och analys som genomfördes 2020. Rapporten är en uppdatering av en tidigare uppdaterad version från 2020, vilken i sin tur var en uppdatering av en rapport från 2016, *BRP+ Mätsystem för långsiktig livskvalitet i svenska regioner*.

1 http://www.insee.fr/fr/publications-et-services/default.asp?page=dossiers_web/stiglitz/documents-commission.htm

2 http://ec.europa.eu/environment/beyond_gdp/index_en.html

3 <http://www.oecdbetterlifeindex.org>

4 <https://www.theguardian.com/sustainable-business/2015/apr/09/social-progress-gdp-economic-growth-european-commission>

5 Arbetet med kompletterande mått utgick bland annat från SOU 2015:56.

6 <https://www.regeringen.se/artiklar/2017/06/nya-matt-pa-valstand/>

7 United Nations, Resolution adopted by the General Assembly on Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable Development (A/RES/71/313)

8 Mål 17:19.

9 Följande organisationer deltog i förstudien 2014: Regionförbunden Östsam, Jämtland, Uppsala, Västerbotten, Region Skåne och Västra Götalandsregionen, Stockholms läns landsting, Tillväxtverket, Näringsdepartementet samt Reglab. I en bredare kontakt-grupp ingick även regionerna Gävleborg, Örebro, Gotland, Jönköping, Kalmar, Södra Småland och Norrbotten.

10 http://www.reglab.se/BRP+/wp-content/uploads/Breddat-matt_slutrapport.pdf

11 Följande organisationer deltog i arbetet med att utveckla ramverket för BRP+ under 2015: Landstinget Blekinge, Länsstyrelsen i Stockholm, Nordregio, Norrbottens läns landsting, Region Blekinge, Region Dalarna, Region Gävleborg, Region Jämtland Härjedalen, Region Jönköpings län, Region Kronoberg, Region Skåne, Region Uppsala, Region Värmland, Region Västerbotten, Region Örebro län, Region Östergötland, Stockholms läns landsting, Sveriges kommuner och landsting, Tillväxtanalys, Tillväxtverket, Västra Götalandsregionen.

2. BRP+ övergripande struktur och utformning

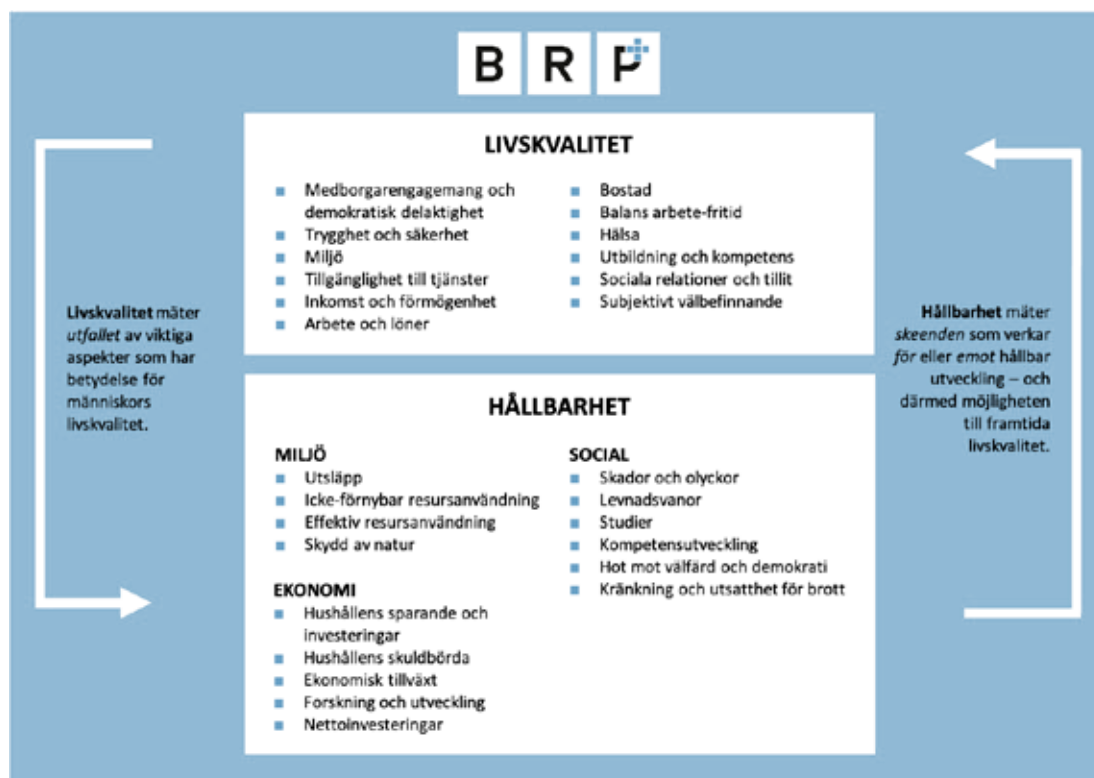
Utgångspunkten för BRP+ är livskvalitet som det övergripande målet för den regionala utvecklingspolitiken. Livskvalitet ska dessutom skapas på ett sådant sätt att det inte äventyrar framtida generationers möjligheter till livskvalitet. Ett mätsystem behöver systematiskt visa på hur resurser och tillgångar används i dag – livskvalitet här och nu – liksom hur detta påverkar möjligheter till livskvalitet i ett längre perspektiv.

2.1 Ramverk baserat på OECD Better life och principer för hållbarhet

BRP+ har lånat sitt ramverk från OECD:s *Better life initiative*.¹² *Better life*, liksom BRP+, består av två delar – *Livskvalitet* och *Hållbarhet*. Den första delen visar utfallet av viktiga aspekter med betydelse för människors livskvalitet. Den andra delen visar på skeenden som verkar för eller emot en hållbar utveckling, och därmed möjligheten till framtida livskvalitet. I den översyn som genomfördes 2020 gjordes följande förtydliganden i definitionerna av *Livskvalitet* respektive *Hållbarhet*.

- *Livskvalitet* mäter utfallet av viktiga aspekter med betydelse för människors livskvalitet. I fokus är förhållanden i samhället som påverkar människors livsvillkor, liksom sociala relationer, engagemang och subjektivt välbefinnande. Jämlikhet och jämställdhet är genomgående viktiga perspektiv.
- *Hållbarhet* mäter skeenden som verkar för eller emot hållbar utveckling – och därmed möjligheten till framtida livskvalitet. Naturen ska inte systematiskt utsättas för oåterkallelig påverkan. Människor ska inte systematiskt utsättas för hinder som hotar deras hälsa, inflytande eller meningsskapande. Jämlikhet och jämställdhet är genomgående viktiga perspektiv.

FIGUR 1: Konceptuell översikt av BRP+

12 <http://www.oecdbetterlifeindex.org>

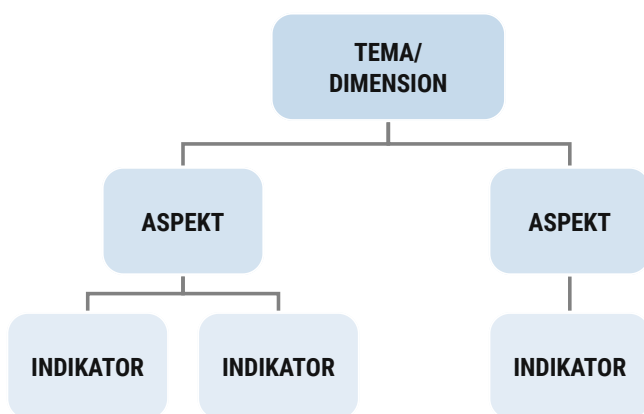
Better life initiative utvecklades för att mäta och jämföra livskvalitet mellan nationer. OECD presenterade 2015 en regional tillämpning av *Better life* – OECD *Regional wellbeing*¹³ – utvecklad för att kunna mäta "well-being where it is lived".¹⁴ BRP+ har lånat ramverket från OECD:s modell, men det har varit nödvändigt att definiera områden och indikatorer för anpassning till en svensk kontext vilket exempelvis inneburit en mer finfördelad geografisk nivå med indikatorer mätbara ända ner på kommunnivå.

Hållbarhet är indelad i de tre hållbarhetsdimensionerna – miljömässig, social och ekonomisk. På så vis skiljer sig BRP+ från *Better life*-initiativets ramverk som delar upp hållbarheten i fyra kapital – naturkapital, ekonomiskt kapital, humankapital och socialt kapital. *Better life*-initiativets ramverk var tidigare modell för BRP+, men kunde inte motsvara indikatorerna för *Livskvalitet*. Det berodde till stor del på svårigheter att hitta jämförbara måttetal för kapitalstockarna. BRP+ har valt att fokusera på skeenden som verkar för eller emot hållbar utveckling, medan kapitalstockstänket (i stor utsträckning hämtats från Stiglitzkommissionen¹⁵) i huvudsak fokuserat på att mäta kapitalstockarnas värde eller status. Kapitalstockarna har nu ersatts av hållbarhetsdimensioner. Hållbarhetsdimensionerna i BRP+ har i huvudsak tagit sin utgångspunkt i de hållbarhetsprinciper som arbetats fram av Broman och Robèrt m.fl.¹⁶ (läs mer om detta under avsnitt 2.2.2). Till viss del innebär det endast skillnad i terminologi eftersom många aspekter inom respektive kapitalstock varit överförbara till hållbarhetsdimensionerna.¹⁷ Fortsatt utveckling är nödvändig för att fullt ut anpassa ramverket till den nya utformningen.

Både *Livskvalitet* och *Hållbarhet* fångar in perspektiv som är relevanta för samtliga hållbarhetsdimensioner. *Livskvalitet* baseras på forskning och kunskap kring vad som påverkar livskvalitet. Till skillnad från *Livskvalitet* utgår *Hållbarhet* från vad som bidrar till, eller motverkar, en hållbar utveckling. Samtidigt finns det samband mellan de två perspektiven. Hur tillgångar brukas och fördelas för att skapa livskvalitet här och nu påverkar givetvis även hållbarheten på sikt.

2.2 Teman, hållbarhetsdimensioner, aspekter och indikatorer

BRP+ omfattar totalt tolv teman kopplade till *Livskvalitet* och tre dimensioner kopplade till *Hållbarhet*. Vart och ett av dessa teman/dimensioner är breda områden, inom vilka kopplingen till livskvalitet och påverkan på hållbarhet kan beskrivas på olika sätt. För varje tema/dimension har därefter olika aspekter identifierats, utifrån vilka specifika indikatorer sedan bestämts.

2.2.1 Teman och aspekter inom *Livskvalitet*

För att kunna mäta livskvalitet behövs en avgränsning i ett antal områden som tillsammans utgör de viktigaste faktorerna. I statens utredning från 2015: *Får vi det bättre? Om mått på*

¹³ <http://www.oecdregionalwellbeing.org/>

¹⁴ OECD (2014) *How's Life in Your Region? Measuring Regional and Local Well-being for Policy Making*.

¹⁵ Stiglitz, J. m.fl. (2009), *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*.

¹⁶ Broman, G. & Robèrt K-H. (2015), *A framework for strategic sustainable development*, Department of Strategic Sustainable Development, Blekinge Institute of Technology, *Journal of Cleaner Production* 140 (2017) 17e31, s. 23.

¹⁷ Förenklat ersätts Naturkapital med Miljömässig hållbarhet, Socialt kapital och Humankapital ersätts med Social hållbarhet, och Ekonomisk kapital ersätts med Ekonomisk hållbarhet.

livskvalitet,¹⁸ konstaterades att man världen över verkar vara relativt överens om vilka dessa olika faktorer är, eftersom samma begrepp återkommer i olika sammanställningar för att mäta livskvalitet. Faktorerna för livskvalitet stämmer också väl överens med de folkhälsopolitiska målen,¹⁹ vilket visas i tabellen nedan.

BRP+ utgår från *Better life*-initiativets ramverk och samma teman används, detta för att säkerställa största möjliga jämförbarhet. I OECD:s regionala tillämpning av *Better life* har området "accessibility of services" lagts till, vilket i BRP+ motsvaras av temat "tillgänglighet till tjänster".²⁰

TABELL 1: Komponenter i levnadsnivån eller livskvaliteten enligt tre olika källor (från SOU 2015:56).²¹ Kompletterat med de åtta folkhälsopolitiska målen (från Prop. 2017/18:249).²²

JOHANSSON 1979	STIGLITZ M.FL. 2009	OECD 2013	FOLKHÄLSOPOLITIKENS MÅLOMRÅDEN
Hälsa och tillgång till vård	Hälsa	Hälsostatus	En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård
			Levnadsvanor
Bostad och närservice		Bostadsförhållanden	Boende och närmiljö
Familj och sociala relationer	Sociala kontakter och relationer	Sociala kontakter	
Politiska resurser	Politisk röst och styrning	Medborgerligt engagemang och styrning	Kontroll, inflytande och delaktighet
Kunskap och utbildnings-möjligheter	Utbildning	Utbildning och färdigheter	Kunskaper, kompetenser och utbildning
Sysselsättning och arbetsvillkor	Personliga aktiviteter inklusive arbete	Arbete och löner	Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
Ekonomiska resurser	Materiell levnadsstandard	Inkomst och förmögenhet	Inkomst och försörjnings-möjligheter
Säkerhet till liv och egendom	Fysisk och ekonomisk säkerhet	Personlig säkerhet	
Rekreation och kultur		Balans arbete och fritid	
	Nutida och framtida miljö-förhållanden	Miljökvalitet	
	Subjektivt välbefinnande	Subjektivt välbefinnande	

Om det generellt tycks råda samsyn kring vilka områden (teman) som tillsammans ramar in livskvalitet, tycks det råda desto större oenighet kring vilka indikatorer som ska användas för att mäta dem. Detta riskerar att underminera användningen av mätsystemen, eftersom diskussionen kommer att handla om valet av enskilda indikatorer, snarare än att fokusera på det egentliga utfallet och vad indikatorerna visar i en sammansatt analys.

Det är först genom att bestämma vad vi vill mäta som det är möjligt att identifiera indikatorer som faktiskt mäter detta. För att tydliggöra logiken mellan de indikatorer som föreslås för respektive tema för *Livskvalitet* har därför relevanta aspekter inom varje tema arbetats fram – aspekterna visar alltså vad vi vill mäta. Utifrån aspekterna fastställs därefter de specifika indikatorerna givet olika kriterier (se avsnitt 2.2.3).

Livskvalitet kan uttryckas som summan av objektiva livsvillkor och den subjektiva upplevelsen av dessa livsvillkor. För varje tema har minst två typer av aspekter identifierats: en som avser objektiva livsvillkor och en som avser individens upplevelse av livskvaliteten inom ett visst område. Under temat för hälsa anges till exempel *Allmänt hälsoläge* och *Sjukdomar* som objektiva aspekter, medan *Upplevd hälsa* speglar individers upplevelse av samma livsvillkor.

¹⁸ SOU 2015:56 Får vi det bättre? Om mått på livskvalitet.

¹⁹ Prop. 2017/18:249 God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik.

²⁰ OECD (2014) How's Life in Your Region? Measuring Regional and Local Well-being for Policy Making, s. 51.

²¹ SOU 2015:56, s. 56.

²² Prop. 2017/18:249, s. 34.

2.2.2 Dimensioner och aspekter inom *Hållbarhet*

Under 2020 genomfördes en omfattande översyn av BRP+ inom området *Hållbarhet* (över tid) och dess tidigare strukturering i fyra kapitalstockar. I översynen beslutades att ersätta kapitalstockarna med hållbarhetsdimensioner. För att fullt ut anpassa ramverket behövs ett fortsatt utvecklingsarbete. Nedan ges en övergripande beskrivning av *Hållbarhet* i BRP+.

Hållbarhet i BRP+ delas in i tre hållbarhetsdimensioner – miljö, social och ekonomi. De tre hållbarhetsdimensionerna är dock inte lika specifika som de tolv temaområdena inom *Livskvalitet*. Det har därför varit särskilt viktigt att välja aspekter inom respektive dimension som har stöd i forskning och annan kunskap om hur vi bidrar till, eller motverkar, hållbar utveckling. Aspekternas utformning ska tydligt spegla vad som faktiskt mäts, eller önskas mätas.

Inom den sociala och miljömässiga dimensionen har aspekterna tagit sin utgångspunkt i de hållbarhetsprinciper som arbetats fram av Broman och Robèrt m.fl.²³ Enligt dessa principer ska naturen i ett hållbart samhälle inte systematiskt utsättas för ökade...

1. ... **koncentrationer av ämnen extraherat från jordskorpan**. Kan exempelvis avse fossilt kol och metaller.
2. ... **koncentrationer av ämnen producerat av samhället**. Kan exempelvis avse NOx och andra typer av utsläpp.
3. ... **fysisk degradering**. Det kan handla om tillgång till vatten, jordkvalitet, biologisk mångfald och motståndskraft och andra fysiska manipulationer. Kan exempelvis avse avskogning och överfiske.

Vidare ska människor inte utsättas för strukturella hinder mot deras...

4. ... **hälsa**. Människor ska inte vara exponerade för sociala förhållanden som systematiskt underminerar deras möjligheter att undvika skada och sjukdom – fysiskt, mentalt och emotionellt. Kan exempelvis avse riskfyllda arbetsförhållanden eller otillräcklig återhämtning från arbetet.
5. ... **inflytande**. Människor ska inte systematiskt hindras från att delta i utformningen av det sociala system som de är en del av. Kan exempelvis avse att hindra yttrandefrihet eller försumma åsikter.
6. ... **kompetens**. Människor ska inte systematiskt hindras från lärande och att utveckla kompetenser individuellt och tillsammans. Exempelvis hinder för utbildning eller otillräckliga möjligheter för personlig utveckling.
7. ... **opartiskhet**. Människor ska inte systematiskt utsättas för orättvis behandling. Det kan handla om diskriminering eller orättvis rekrytering och befordring.
8. ... **meningsskapande**. Människor ska inte systematiskt hindras från att skapa individuell mening och att tillsammans skapa en gemensam mening. Kan exempelvis avse hämmande av kulturella uttryck eller hinder för att skapa gemensamma meningsfulla förhållanden.

Hållbarhetsprinciperna täcker in relevanta aspekter för både *Livskvalitet* som *Hållbarhet* i BRP+. *Livskvalitet* mäter utfallet av viktiga aspekter med betydelse för människors livskvalitet. Utfallen kan vara en följd av att naturen systematiskt utsätts för utsläpp, eller överutnyttjande av naturens resurser, vilket påverkar människors livsmiljöer. Utfall inom temat *Hälsa* kan vara en följd av att människor utsätts för sociala förhållanden som underminerar deras möjlighet att undvika skada och sjukdom.

Hållbarhet i BRP+ fokuserar på de skeenden som motverkar och bidrar till hållbar utveckling – vilka i förlängningen påverkar framtida möjligheter för livskvalitet. Det kan exempelvis handla om levnadsvanor och olyckor som påverkar människors hälsa, eller utsatthet för brott som påverkar tryggheten.

I vilken grad dessa skeenden utgör en systematisk urholkning av naturen eller ett strukturellt hinder i människors livsvillkor kan vara svårt att besvara genom en kvantitativ analys baserad på indikatorer. Ambitionen är att indikatorerna i BRP+ ska kunna ge signaler om olika skeen-

23 Broman, G. & Robèrt K-H. (2015), s. 23.

den motverkar eller bidrar till hållbar utveckling, samt utvecklingen över tid. Därefter kan med fördel en fördjupad analys göras, för att få större förståelse för mekanismerna bakom skeendena.

I avsnitt 4 finns en mer ingående genomgång av definitionerna för de tre hållbarhetsdimensionerna, liksom för aspekterna och indikatorerna inom respektive dimension. Nedan finns en övergripande beskrivning av aspekterna.

Baserat på hållbarhetsprinciperna och med hänsyn till vad som är möjligt att mäta och följa upp, har följande aspekter valts ut inom **miljödimensionen**:

- **Utsläpp.** Uppdelat på klimatpåverkande utsläpp samt övriga utsläpp som påverkar hälsa och miljö.
- **Icke-förnybar resursanvändning.** Kan exempelvis avse icke-förnybar energianvändning och -produktion, övrig användning av ändliga resurser samt reducering av förnybara resurser.
- **Effektiv resursanvändning.** Kan exempelvis avse mängden avfall som genereras och hur den hanteras (återvinns), och det kan även avse mått på energiintensitet.
- **Skydd av natur.** Kan avse naturskydd, både land och vatten.

De två första aspekterna ovan har tydligast bäring på hållbarhetsprinciperna då det mäter hur vi utsätter naturen för koncentrationer av olika ämnen och fysisk degradering. De två efterföljande aspekterna avser snarare åtgärder för att motverka negativ miljöpåverkan.

Inom den **sociala dimensionen** har följande aspekter valts ut:

- **Skador och olyckor.** Exempelvis utfall av riskfyllda arbetsförhållanden och brister i trafikinfrastruktur.
- **Levnadsvanor.** Kan såväl avse hälsosamma som hälsofarliga levnadsvanor.
- **Studier och kompetensutveckling.** Avser både i vilken mån befolkningen deltar i utbildning och studier, och i vilken mån barn och unga klarar sina studier.
- **Kränkning och utsatthet för brott.** Här inkluderas hur människor diskrimineras, utsätts för våld, orättvis behandling och hinder mot deras frihet och möjlighet att skapa meningsfulla livsförhållanden.
- **Hot mot välfärd och demokrati.** Avser dels hur människor hindras från att delta i utformningen av det sociala systemet, dels hot mot välfärd och demokrati i form av exempelvis ekonomisk brottslighet eller korruption.

För att fånga in den sociala hållbarhetsdimensionen är det särskilt viktigt att analysera skillnader mellan grupper i samhället (med bäring på den sjunde hållbarhetsprincipen ovan), se avsnitt 2.3.1.

Definitionen av den **ekonomiska dimensionen** är mer omstridd, exempelvis om det ens har med hållbarhet att göra samt i vilken mån ekonomisk utveckling kan tillåtas ske på bekostnad av de andra hållbarhetsdimensionerna. I BRP+ mäts ekonomisk hållbarhet dels genom aspekter som handlar om människors långsiktiga förutsättningar för god ekonomisk levnadsstandard, dels genom faktorer som påverkar samhällets ekonomiska tillväxt. I BRP+ ingår just nu följande aspekter i den ekonomiska dimensionen:

- **Hushållens investeringar och sparande.** Kan exempelvis avse pensionssparande och finansiella investeringar med potentiell utdelning på både kort och lång sikt.
- **Hushållens skulder.** Kan avse bolån eller annan skuldsättning.
- **Forskning och utveckling.** Avser exempelvis utgifter/investeringar.
- **Nettoinvesteringar.** Hur de producerande tillgångarna minskar eller ökar i samhället.
- **Ekonomisk tillväxt.** Exempelvis mätt genom BRP per capita.

På samma sätt som för den sociala dimensionen är det viktigt att analysera skillnader mellan olika typer av ekonomiska förutsättningar för hushållen. Ekonomiska aktiviteter och tillväxt bör inte ske på ett sätt som får negativa konsekvenser för miljö och människors välbefinnande.

Att studera den ekonomiska hållbarheten i sin helhet kräver att samtliga hållbarhetsdimensioner beaktas, på samma sätt som livskvalitetens temaområden.

2.2.3 Indikatorkriterier

Var och en av indikatorerna i BRP+ beskriver komplexa fenomen, där ett sammanfattande mått oftast är omöjligt att identifiera. Eftersom det är praktiskt omöjligt, och heller inte önskvärt, att inkludera samtliga tänkbara indikatorer, kan ett mätsystem som BRP+ inte vara heltäckande. Det kan i bästa fall visa på delar av livskvalitet och hållbarhet. Indikatorerna ska därför snarare ses som en signal på om livskvaliteten inom ett visst område är högre eller lägre, relativt sett, och utvecklas i rätt riktning. Inom *Hållbarhet* kan indikatorerna signalera om det finns större eller mindre utmaningar inom olika områden, både jämfört med andra och jämfört med vederbundna gränsvärden, samt om utvecklingen går i rätt riktning. Indikatorerna ska ses som signalindikatorer.²⁴

Signalindikatorerna kan kompletteras med analysindikatorer i fördjupade regionala analyser för att förstå bakomliggande orsakssamband eller få en mer detaljerad bild. Mätsystemet kan även kompletteras med policyindikatorer om det ska användas för uppföljning och utvärdering av genomförda insatser.

I arbetet med att identifiera signalindikatorer för varje aspekt har ett antal kriterier tagits fram för att underlätta urval och prioritering. Dessa kriterier har justerats något i översynen 2020.

1. Vara möjliga att bryta ned på så **finfördelad geografisk nivå** som möjligt, helst på kommunnivå.
2. Tillföra ett **berättande värde** genom att mäta det som är relevant för sammanhanget, med en tydlig koppling mellan livskvalitet, livsvillkor och subjektiva upplevelser av dessa livsvillkor. På samma sätt ska indikatorerna för *Hållbarhet* vara tydligt kopplade till hur vi bidrar till eller motverkar hållbar utveckling, och därmed förutsättningarna för livskvalitet på sikt.
3. Möjliggöra **fördelningsanalys** för att kunna analysera utfallet för olika grupper i samhället, bland annat rörande kön, ålder och bakgrund.
4. Vara **mätbara över tid**, det ska vara möjligt att följa utvecklingen över tid, och indikatorn förväntas vara relevant även i framtiden.
5. Vara **statistiskt precisa** och kunna mätas på ett tillförlitligt sätt.
6. **Möjliggöra jämförelser** mellan regioner och helst även kommuner, vilket innebär att uppgifterna måste avse samma definition och vara insamlade med likvärdiga metoder.
7. Vara så nära **utfallsnivå** som möjligt, avseende vad som påverkar livskvalitet och hållbarhet. Indikatorer som avser aktiviteter eller åtgärder bör undvikas.
8. När det är lämpligt vara **koordinerade** med OECD:s indikatorer och indikatorer som används för nationella och regionala tillämpningar.

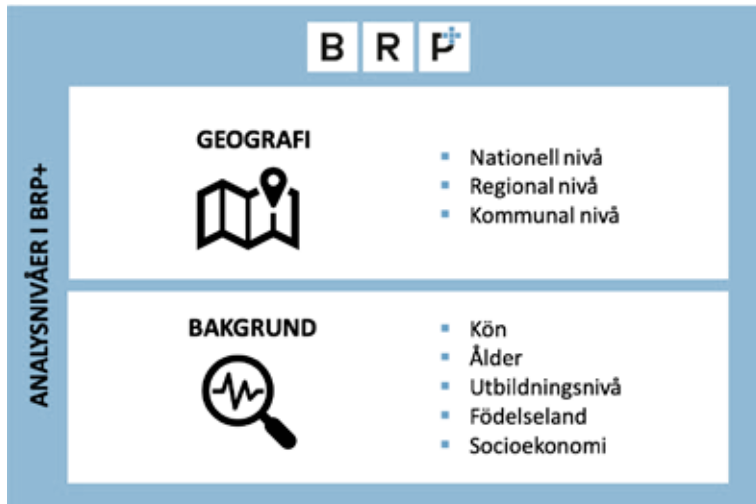
2.3 Viktiga principer och Agenda 2030

Det finns viktiga principer som bör beaktas i användandet av BRP+. Dessa principer avser hur ramverket förhåller sig till hållbar utveckling globalt och lokalt, betydelsen av att använda ramverket på ett integrerat sätt, samt hur jämlikhet och jämställdhet bör beaktas. Dessa principer har även bäring på genomförandet av Agenda 2030.

2.3.1 Jämlig långsiktig livskvalitet

BRP+ är utformat för att kunna analysera olika gruppers livskvalitet, genom att bryta ner indikatorerna på kön och andra bakgrundsvariabler. Även flera aspekter under *Hållbarhet* är relevanta och möjliga att analysera uppdelat på bakgrundsvariabler. Sammantaget uppmuntrar ramverket till fördjupande analys där hänsyn bör tas till skillnader mellan grupper och geografier.

²⁴ Ett liknande resonemang förs av Australian Bureau of Statistics (2011) i Measures of Australia's Progress - A Case Study of a National Report Based on Key Economic, Social and Environment Indicators, s. 9.

2.3.2 Lokal och global hållbar utveckling

Hållbarhet omfattar aspekter av både lokal och global betydelse för hållbar utveckling och förutsättningar för livskvalitet på sikt. Exempelvis kan utsläpp ha en lokal påverkan på människors hälsa och direkta närmiljö, samtidigt som de bidrar till globala klimatförändringar. Ett annat exempel är hur studiedeltagande och olyckor såväl speglar som påverkar förutsättningarna för livskvalitet här och nu. Samtidigt påverkas det framtida humankapitalet och kostnader för välfärd, något som i sin tur påverkar förutsättningarna för livskvalitet på sikt.

2.3.3 Helheten är viktig

Det är en komplex verklighet som BRP+ försöker beskriva. Sambanden mellan teman inom *Livskvalitet* är komplexa, till exempel hur olika aspekter av materiella och kvalitativa livsförutsättningar påverkar och förstärker varandra, samt hur dessa aspekter i sin tur påverkar det subjektiva välbefinnandet. Det gäller även sambanden mellan *Livskvalitet* och *Hållbarhet*. Det är därmed viktigt att beakta helheten i analyserna.

BRP+ är uppbyggt för att underlätta tolkningen och analysen av nuvarande och framtida verklighet genom att inkludera viktiga perspektiv inom både livskvalitet och hållbar utveckling. Samtliga teman och aspekter behöver analyseras på ett integrerat sätt för att säkerställa att vår livskvalitet här och nu inte sker på bekostnad av framtida generationers möjlighet till livskvalitet.

2.3.3 Agenda 2030

När BRP+ utvecklades fanns inte Agenda 2030 och de globala målen. Men användningen av BRP+ går i linje med det globala målet 17.19:

"Till 2030 bygga vidare på befintliga initiativ för att utveckla mått på framsteg som görs mot hållbar utveckling som kompletterar BNP samt stödja uppbyggnad av statistisk kapacitet i utvecklingsländerna."

BRP+ och Agenda 2030 kompletterar varandra. BRP+ kan exempelvis vara ett stöd i arbetet med att följa upp de globala målen på ett integrerat sätt. BRP+ täcker in aspekter av samtliga mål i Agenda 2030, men däremot inte alla perspektiv i genomförandet.

2.4 Översyn och revision

BRP+ är i ständig utveckling. Teman, aspekter och indikatorer kan komma att revideras, utvecklas och kompletteras om de inte visar sig fungera i praktiken, eller om bättre alternativ utvecklas.

Synpunkter och kommentarer på systemet samlas in löpande. Efter att ramverket presenterades 2016 genomfördes en första översyn redan under 2017. Översynen gjordes av Reglab och Tillväxtverket tillsammans med regionrepresentanter i en arbetsgrupp.

Under 2020 genomfördes en mer omfattande översyn av BRP+ med fokus på området *Hållbarhet* (över tid) och dess dåvarande struktur i fyra kapitalstockar. Översynen genomfördes som en process med avstämningar och möten regelbundet mellan Reglab, Tillväxtverket och ansvarig konsult för genomförandet (Sweco), intervjuer med experter och sakkunniga samt två workshops med representanter från regionerna. Under 2020 genomfördes även en översyn av subjektiva mått, av Reglab och regionrepresentanter i en arbetsgrupp.

Den senaste översynen, och denna rapport, ska ses som ett första steg mot ett reviderat mät-system där kapitalstockar ersatts av hållbarhetsdimensioner. Ett fortsatt utvecklingsarbete behövs för att fullt ut anpassa ramverket till den nya utformningen. I avsnitt 2 har det reviderade ramverket beskrivits övergripande. I avsnitt 3 och 4 presenteras ramverket och genomförda förändringar mer detaljerat.

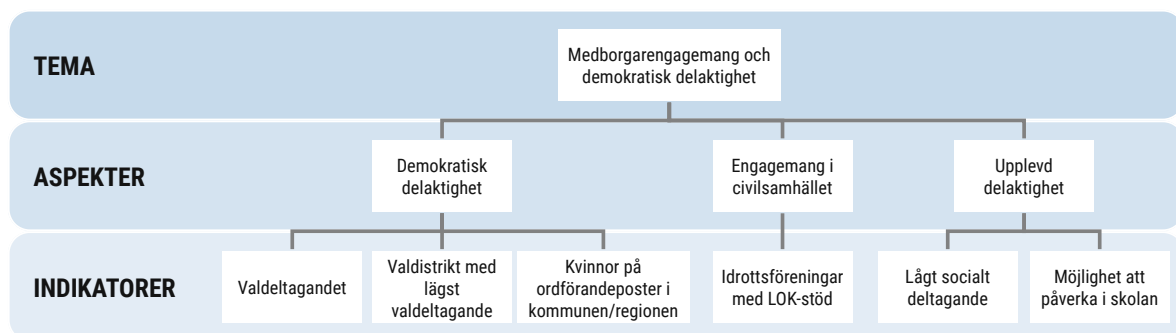
3. Aspekter och indikatorer för Livskvalitet

I följande kapitel går vi igenom de tolv temaområden som tillsammans fångar in viktiga aspekter med betydelse för människors livskvalitet. I fokus är förhållanden i samhället som påverkar människors livsvillkor; liksom sociala relationer, engagemang och subjektivt välbefinnande. Jämlikhet och jämställdhet är genomgående viktiga perspektiv. För varje tema redogörs för de aspekter som ansetts vara väsentliga och relevanta. På samma sätt förs ett resonemang kring de indikatorer som valts – och valts bort – för att representera dessa aspekter. Det finns också hänvisningar till relevanta källor som varit teoretisk bas för resonemangen.

Redogörelsen innehåller både existerande indikatorer och indikatorer som i nuläget saknas men som behöver utvecklas och kompletteras med när så är möjligt. Detta gäller för vissa objektiva indikatorer men främst för de subjektiva.

En sammanställning över samtliga teman, aspekter, indikatorer samt källor finns i Bilaga 1.

3.1 TEMA 1: Medborgarengagemang och demokratisk delaktighet

3.1.1 Aspekter på hur samhällsengagemang och demokratisk delaktighet påverkar människors livskvalitet

Demokratisk delaktighet handlar om individens eget politiska engagemang, men också om att ha inflytande över beslut som påverkar en själv. Politiskt engagemang kan innebära deltagande i demokratiska val eller medlemskap i en politisk organisation; att engagera sig i en intresseorganisation, delta i en demonstration eller genom ett allmänt intresse för politiska frågor. Det politiska deltagandet är nödvändigt för att upprätthålla demokratin. Ett demokratiskt samhälle kännetecknas av yttrandefrihet och respekt för mänskliga rättigheter, vilket direkt påverkar människors livskvalitet. Demokratisk delaktighet handlar även om alla individers möjlighet att ha inflytande över beslut som rör en själv.²⁵

Engagemang i det civila samhället handlar om de olika sätt som medborgare deltar i samhällslivet på, antingen för att göra något för andra eller för att hjälpa till att forma framtidens samhälle.²⁶ Engagemanget påverkar livskvaliteten såväl för individen själv som för andra. För individen själv kan engagemanget ha positiva effekter för det mentala välbefinnandet, självkänslan och relationer till andra.²⁷ Genom att tillsammans med andra engagera sig i olika sammanhang, bidrar individen till att skapa samhällsgemenskap och en känsla av tillhörighet.²⁸ Samhällsengagemang

25 Talo et al (2014), Sense of Community and Community Participation: A Meta-Analytic Review, Soc Indic Res 117:1–28.

26 Adler and Goggin (2005), What Do We Mean By "Civic Engagement?", Journal of Transformative Education July 2005 vol. 3 no. 3 236–253.

27 Studier visar att det gäller för de flesta individer. För vissa leder engagemanget till stress och annan negativ påverkan på livskvaliteten. Attree et al (2011), The experience of community engagement for individuals: a rapid review of Evidence, Health and Social Care in the Community 19(3), 250–260.

28 Talo et al (2014), Sense of Community and Community Participation: A Meta-Analytic Review, Soc Indic Res 117:1–28.

kan ta många former – från att läsa dagstidningen eller återvinna avfall, till mer omfattande engagemang som styrelsearbete i en förening eller frivilligt arbete i en hjälporganisation. Individens val att engagera sig kan grundas i egenintresse, men också vara altruistiskt.

Båda dessa aspekter har bäring på den sociala hållbarhetsdimensionen. Människor ska inte systematiskt hindras från att delta i utformningen av det sociala system som de är en del av, inte heller hindras från möjligheten att tillsammans skapa en gemensam mening.²⁹ Aspekterna under detta tema avser utfallet på människors delaktighet och engagemang, medan aspekterna under *Hållbarhet* (se avsnitt 4.2) avser skeenden som påverkar människors möjlighet att delta i samhället.

3.1.2 Urval av indikatorer

Demokratisk delaktighet mäts som *Andel människor som röstat i senaste kommunvalet eller regionvalet*. Det mäts även med *Valdistriktet i kommunen/regionen med lägst valdeltagande*. Den demokratiska delaktigheten handlar om engagemanget i det gemensamma samhället, men även om möjligheter att ha inflytande över beslut som rör en själv. Valdeltagande är grunden för det demokratiska samhället, vilket gör det till en relevant indikator över demokratisk delaktighet. Valdeltagande är internationellt jämförbart och finns tillgängligt i långa tidsserier. Det saknas också annan statistik på kommun- och länsnivå som speglar demokratiskt deltagande, varför valdeltagande valts som indikator. Signalindikatorn kan i analyser kompletteras med nationell statistik från *Valdeltagandeundersökningen*, som visar skillnader mellan olika grupper.

År 2020 inkluderades även en indikator som visar valdistrikt med lägst valdeltagande, vilket ger signal om eventuella utmaningar med segregation och skillnader i det demokratiska deltagandet inom en kommun eller region. Detta kan i sin tur vara en spegling av bristande inkludering i, och tillit till, samhället. Exempelvis är valdeltagandet högre bland högutbildade än lågutbildade samt högre bland svenskfödda och utrikes födda med lång vistelsetid i landet jämfört med övriga utrikes födda med kortare vistelsetider.³⁰

I aspekten mäts även *Andelen kvinnor på ordförandeposter i kommunen/regionen*. Denna indikator inkluderades i samband med översynen som genomfördes 2020. Syftet är att tydligare synliggöra jämställdhet i BRP+.

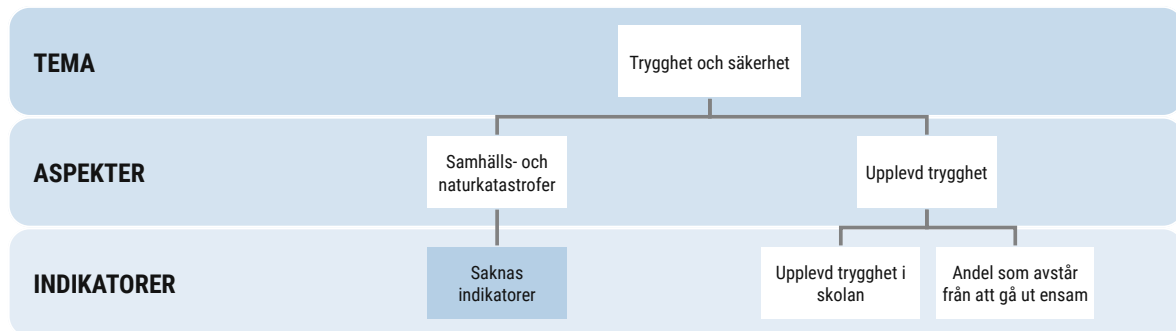
Engagemang i civilsamhället mäts som *Antal idrottsföreningar som får LOK-stöd per 10 000 invånare*. Att driva föreningsverksamhet kräver tid och engagemang och skapar positiva effekter på livskvaliteten, både direkt och indirekt genom positiva effekter på medlemmarnas hälsa och välbefinnande. Engagemang i civilsamhället är dock brett och kan ta många former, både organiserade och oorganiserade. Ett bredare mått på kommunnivå som fångar bredden i det här engagemanget hade varit önskvärt men saknas.

Den subjektiva aspekten **upplevd delaktighet** mäts som *Invånare med lågt social deltagande samt Elever i åk 9 som upplever att de på lektionerna kan påverka på vilket sätt de ska arbeta med olika skoluppgifter*. Måttet på socialt deltagande låg tidigare under tema sociala relationer, men har flyttats till detta tema efter den översyn av subjektiva mått som genomfördes 2020. Frågan om socialt deltagande kommer från Folkhälsomyndighetens Nationella folkhälsoenkät och avser deltagande i aktiviteter av både offentlig och privat karaktär, bland annat föreningsmöten och offentliga tillställningar.

29 Broman, G. & Robèrt K-H. (2015), s. 23. Hållbarhetsprinciper som avser inflytande och meningsskapande.

30 SCB (2019), Deltagandet i de allmänna valen 2018.

3.2 TEMA 2: Trygghet och säkerhet

3.2.1 Aspekter på hur trygghet och säkerhet påverkar människors livskvalitet

Trygghet och säkerhet har en direkt påverkan på människors livskvalitet. I ett samhälle med låg brottslighet kan människor känna sig trygga och behöver inte begränsa sina aktiviteter på grund av rädsla. Det finns många typer av *brott* som på olika sätt påverkar livskvaliteten i samhället. Inbrott skapar otrygghet för människor i deras hem. Våldsbrott och rädsla för våldsbrott gör att människor inte vågar röra sig fritt ute, medan hot, trakasserier och näthat påverkar välbefinnandet, inte bara hos dem som är direkt drabbade.

Trygghet och säkerhet handlar även om ett samhälle med låg risk att råka ut för *olyckor och skador*: hemma, på jobbet, på fritiden och i trafiken. Olyckor påverkar hälsan och därmed livskvaliteten. Ibland inträffar större *katastrofer* – naturkatastrofer som snöstorm, översvämning, tsunami eller ras – samhällskatastrofer som terrorattentat, bränder, större trafikolyckor eller pandemier. Risken för katastrofer är betydligt lägre än risken för olyckor, men den otrygghet som katastrofer skapar kan ha större effekt på människors känsla av trygghet än mindre olyckor. Natur- och samhällskatastrofer påverkar hela samhället.

Det är framför allt den *upplevda tryggheten* som får människor att begränsa sina aktiviteter och deltagandet i samhället, vilket är negativt både för individens välbefinnande och för samhällsutvecklingen som helhet. Den upplevda tryggheten behöver inte nödvändigtvis vara en spegling av brottsutvecklingen och är därför viktig att beakta och studera.

Tidigare inkluderades aspekterna *olycks- och skaderisk* och *utsatthet för brott* i detta tema. Det avser oftast *skeenden* som motverkar hållbar utveckling och i förlängningen även livskvaliteten. Aspekterna har därför flyttats, eller snarare samlats, under *Hållbarhet* baserat på den översyn som genomfördes 2020. Läs mer om hur dessa aspekter definieras utifrån hållbarhet i avsnitt 4.2.

3.2.2 Urval av indikatorer

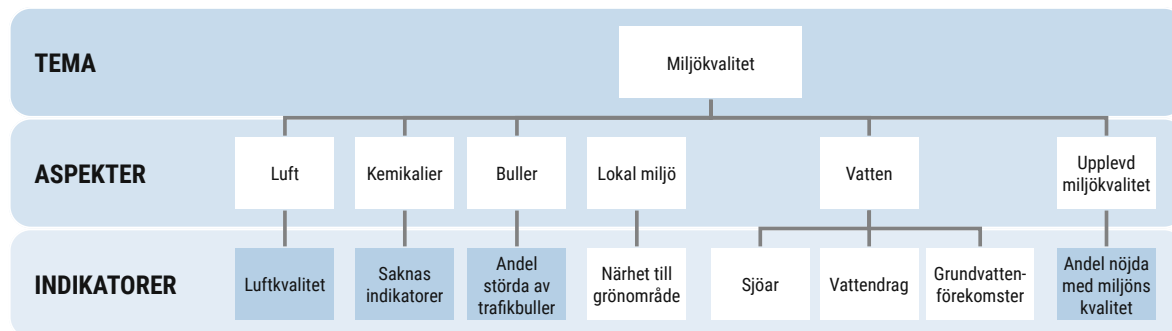
De tidigare aspekterna *olycks- och skaderisk* samt *utsatthet för brott*, och de ingående mätetalen, fångas in under den sociala hållbarhetsdimensionen (aspekterna *skador och olyckor* samt *kränkning och utsatthet för brott*). Aspekterna har stor relevans för människors trygghet, hälsa och välbefinnande. Förekomsten av skador och olyckor samt utsatthet för brott avser skeenden i samhället som påverkar människors levnadsförhållanden på flera sätt, exempelvis trygghet, hälsa, sociala relationer samt möjlighet att delta och engagera sig i samhället.

Samhälls- och naturkatastrofer kan vara snöstormar, översvämningar eller ras men det kan även handla om terrorattentat, bränder eller större trafikolyckor. Det är svårt att hitta enskilda indikatorer som har tillräcklig bredd och som är geografiskt relevanta för att fånga aspekten. Aspekten bedöms fortfarande som relevant men tidigare mätetal (antibiotikaresistenta bakterier per 100 000 invånare) tas bort. Eventuellt kan den aspekten fångas med hjälp av geodata, alternativt genom ett subjektivt mätetal.

Den *upplevda tryggheten* mäts som *Andel invånare som avstår från att gå ut ensam* samt *Andel elever i åk 9 som känner sig trygga i skolan*. Dessa mått har lagts till efter översynen av de subjektiva indikatorerna 2020. Måttet *Andelen som avstår från att gå ut ensam* avser personer

som i Folkhälsomyndighetens *Nationella folkhälsoenkät* uppgivit att de ofta eller ibland avstår från att gå ut ensam av rädsla för att bli överfallen, rånad eller på annat sätt ofredad. Detta mäter alltså en konsekvens av otrygghet. I framtiden bör det ses över om även andra mått ska läggas till inom detta område från exempelvis BRÅ:s *Nationella trygghetsundersökning*, till exempel oro för olika typer av brott eller otrygghet vid utevistelse sent på kvällen i det egna bostadsområdet. På senare år har BRÅ:s undersökning utvecklats och den kan även brytas ner på kommunnivå för undersökningar som genomförts 2017-2018.

3.3 TEMA 3: Miljökvalitet

3.3.1 Aspekter på hur miljön påverkar människors livskvalitet

Negativa miljöfaktorer som föroreningar och partiklar påverkar människors livskvalitet genom effekter på hälsan. Det kan vara direkta effekter på hälsan, men också indirekta – genom att luftföroreningar gör att människor med hälsoproblem mår ännu sämre.

Luftföroreningar kan även ge upphov till lukt och stank som direkt påverkar människors livsmiljö. Barn är särskilt känsliga för luftföroreningar, liksom personer med nedsatt lungfunktion, men det finns inga belagda skillnader mellan män och kvinnor. Luftföroreningar påverkar medellivslängden i svenska kommuner negativt. Av alla luftföroreningar är höga halter av små partiklar i luften ett av de största problemen.³¹ Partiklar kan komma från trafiken, vara utsläpp från vedeldning (särskilt vid dålig förbränning), från energianläggningar och industrier. Partikelutsläpp kan spridas över stora geografiska ytor och orsaka sjukdomar i luftvägarna. Vid tillräckligt höga halter påverkas även sikt och insläpp av solljus.³²

Kemikalier finns överallt omkring oss och påverkar människors miljö och hälsa. Kemikalier kan innebära en direkt fara för människors hälsa, exempelvis genom frätskador, medan andra negativa effekter på hjärna, hormonsystem och immunsystem kan uppträda efter lång tid.³³ Produktionen av kemikalier i världen har ökat från ca 7 miljoner ton till ca 400 miljoner ton per år de senaste femtio åren. För många av de kemikalier som produceras saknas kunskap om hur de påverkar djur och människor.³⁴

Buller är en annan negativ miljöpåverkan som påverkar livskvaliteten. Det kan störa nattsömnen och ge upphov till stress. I bullriga miljöer sjunker inlärningsförmågan och det blir svårare att höra vad andra säger. Det är inte bara ljudnivån som har betydelse, utan även frekvens, typ av buller, hur det varierar över tiden och i vilka situationer. Buller kan finnas på arbetet, i skolan, i trafiken eller i det egna hemmet. Trafikbuller är den miljöstörning som påverkar flest människor i Sverige.³⁵

31 SMHI, Exponering, hälsoeffekter och kostnader, <http://www.smhi.se/forskning/forskningsomraden/luftmiljo/exponering-halsoeffekter-och-kostnader-1.625>, hämtad den 2016-04-26.

32 Statens folkhälsoinstitut (2011), Miljöer och produkter. Kunskapsunderlag för Folkhälsopolitisk rapport 2010, R 2011:13, Östersund. Från: <http://www.folkhalsomyndigheten.se/pagefiles/12659/R2011-13-Miljoer-och-produkter.pdf>

33 KEMI, Kemikalier i samhället, <http://www.kemi.se/vagledning-for/konsumenter/kemikalier-i-samhallet>, hämtad den 2016-04-27.

34 Ivl, Svenska miljöinstitutet, Kemikalier, <http://www.ivl.se/sidor/omraden/kemikalier.html>.

35 Statens folkhälsoinstitut (2011), Miljöer och produkter. Kunskapsunderlag för Folkhälsopolitisk rapport 2010, R 2011:13, Östersund. Från: <http://www.folkhalsomyndigheten.se/pagefiles/12659/R2011-13-Miljoer-och-produkter.pdf>

Lokal miljö lades till som aspekt i översynen 2017 för att spegla den för människor fysiskt nära miljön. Att vistas i naturen har positiv påverkan på både den fysiska och psykiska hälsan.³⁶ God tillgänglighet till grönområden med hög kvalitet är därmed av betydelse för människors möjlighet och vilja att vistas i naturen.

Tillgång till *vatten* av god kvalitet påverkar livskvaliteten på flera sätt. Därför har denna aspekt lagts till vid översynen 2020. Både sjöar och vattendrag ger dricksvatten, men används även för fiske och rekreation.³⁷

Detta temaområde, med dess ingående aspekter, är även relevant för den miljömässiga hållbarheten. Inom detta temaområde avser aspekterna utfall/status här och nu, bland annat för vatten, förekomst av kemikalier i samhället samt luftkvalitet. Miljödimensionen under *Hållbarhet* mäter å andra sidan skeenden som påverkar luft, land och vatten – både lokalt och globalt.

3.3.2 Urval av indikatorer

Luftens kvalitet har tidigare inkluderat indikatorer på *utsläpp (ton/år)* av mycket små *partiklar i utomhusluften (med en diameter mindre än 2,5 mikrometer)*. De mycket små partiklarna anses utgöra den största faran för hälsan, eftersom de kan fastna djupt inne i lungorna.³⁸ Partiklar är också den största enskilda anledningen till förkortad medellivslängd.³⁹ Indikatorn har i och med översynen 2020 flyttats till aspekten *övriga utsläpp* under miljödimensionen. Detta beror på att indikatorn mäter mängden utsläpp och inte koncentrationen i luften. Vissa kommuner mäter koncentrationen av partiklar på vissa platser i kommunen, men det finns inga jämförbara data för alla kommuner i Sverige.

Kemikalier mättes i tidigare version genom *Antal ton omsatta kemikalier per invånare och år*. Indikatorn är ett sammanfattande mått som beskriver den totala mängden av många olika kemikalier som finns i vår omgivning. Statistiken är dock inte geografiskt nedbrytbar och möjligheterna att ta fram den bedöms som små.⁴⁰ Andra nationella indikatorer är fokuserade på antingen produktion eller mätning av enskilda typer av kemikalier. Det saknas systematiska mätningar av kemikalieförekomsten över större geografier. Kemikalier står därför kvar som aspekt av miljö kvalitet men indikator saknas.

Buller mäts som *Andel personer som är störda av trafikbuller* då trafikbuller är den miljö störning som påverkar flest människor i Sverige. Då indikatorn tidigare hämtats från en engångsundersökning utifrån kommungrupp beslutades det vid tidigare översyn att ta bort indikatorn som inte ansågs uppfylla kriterierna (se avsnitt 2.2.3). Det bör dock vara möjligt att inkludera indikatorn inom en snar framtid eftersom Folkhälsomyndigheten har lagt till en fråga om trafikbuller i den *Nationella folkhälsoenkäten*. Det krävs dock en tidsserie på några år för att det ska vara statistiskt lämpligt att beräkna utfallet per kommun.

Lokal miljö mäts genom *Andel av tätortsbefolkningen med grönområde inom 200 meter från bostad*. Indikatorn lades till i mätsystemet efter översynen 2020. Just nu finns endast uppgift för ett år, men samtidigt är det en indikator som förändras långsamt. Möjligen skulle även indikatorer som speglar friluftsmöjligheter eller nedskräpning kunna vara relevanta.

Efter översynen 2020 har en ny aspekt inkluderats för **vatten**, vilket här mäts som *Andel sjöar med god ekologisk status, Andel vattendrag med god ekologisk status samt Andel grundvattenförekomster med god kemisk och kvantitativ status*. Tillgång till vatten av god kvalitet är viktigt för bland annat dricksvatten och rekreation. Indikatorerna mäts i förvaltningscykler om 5–6 år.

Den subjektiva indikatorn **upplevd miljö kvalitet** saknar i dag mätetal men föreslås definieras som *Andel invånare som anger att de är nöjda med miljöns kvalitet*. Än så länge har ingen lämplig indikator kunnat läggas till som motsvarar indikatorkriterierna (se avsnitt 2.2.3).

36 Statens folkhälsoinstitut (2009), Grönområden för fler – en vägledning för bedömning av närhet och attraktivitet för bättre hälsa. R 2009:02, Östersund.

37 <https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/levande-sjoar-och-vattendrag/>, Hämtat 2020-10-15.

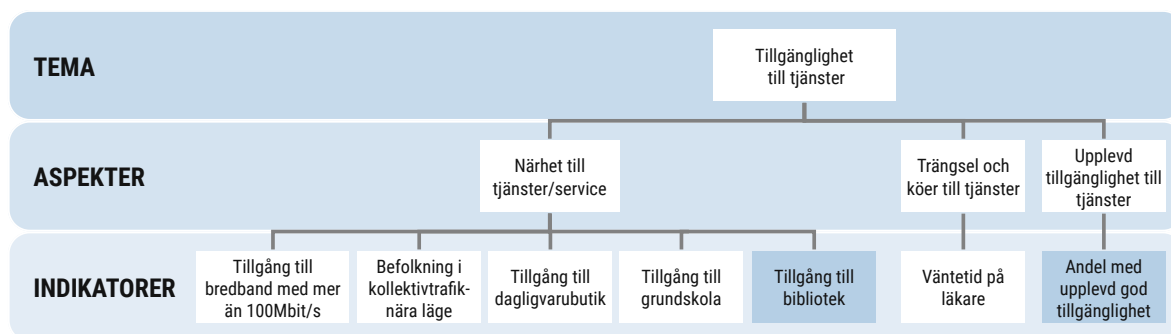
38 EPA, Fine Particle (PM2.5) Designations, <https://www3.epa.gov/pmdesignations/faq.htm>, hämtad den 2016-04-26

39 Statens folkhälsoinstitut (2011), Miljöer och produkter. Kunskapsunderlag för Folkhälsopolitisk rapport 2010, R 2011:13, Östersund. Från: <http://www.folkhalsomyndigheten.se/pagefiles/12659/R2011-13-Miljoer-och-produkter.pdf>

40 KEMI, telefonkontakt.

I urvalet av indikatorer har statistik från *miljöhälsorapporterna* valts bort, eftersom alla län inte täcks in av undersökningen och den bara upprepas vart åttonde år för jämförbar grupp (vart fjärde år tillfrågas vuxna och vart fjärde år tillfrågas barn). En annan möjlig källa är SCB:s *medborgarundersökning*, men eftersom den inte genomförs i alla Sveriges kommuner så har indikatorer inte inkluderats därifrån. Det är däremot fritt fram för regioner och kommuner att använda dessa källor, eller egna undersökningar, för att komplettera de indikatorer som redan finns i BRP+.

3.4 TEMA 4: Tillgänglighet till tjänster

3.4.1 Aspekter på hur tillgänglighet till tjänster påverkar människors livskvalitet

Tillgänglighet till tjänster är kopplat till en plats och de möjligheter som finns där. Genom att ha tillgång till välfärdstjänster som sjukvård och apotek är det möjligt att känna sig trygg och därmed ha en högre livskvalitet. Även andra infrastrukturella tjänster – post, internet, kollektivtrafik och telefoni – skapar trygghet och inkludering i samhället. Dessa tjänster kan även ge livskvalitet genom möjlighet till sociala kontakter, fritidsaktiviteter och arbete.

Tillgång till tjänster är viktigt oavsett om man bor där det är långa avstånd mellan orterna eller om man bor i större befolkningscentra – däremot kan de faktorer som begränsar tillgången till tjänster variera. I glesbefolkade områden begränsas tillgången till tjänster av långa avstånd och minskad valfrihet. I mer tätbefolkade områden kan det handla om trängseffekter och långa väntetider.

Tillgång till internet är en tjänst som ökar i betydelse när allt fler välfärdstjänster använder digitala verktyg för att tillhandahålla service. Tillgänglighet till internet har även en ökande betydelse för sociala relationer, samhällsengagemang, demokrati och delaktighet.

3.4.2 Urval av indikatorer

Närhet till tjänster/service mäts som *Andel personer som har tillgång till bredband med en hastighet på mer än 100 Mbit/sekund*. Tillgång till bredband mäter tillgänglighet till många nya tjänster som tidigare inte funnits, samtidigt som det kan vara ett verktyg för att överbrygga geografiska avstånd till tjänster och service, både privata och offentliga.

Närhet till tjänster/service mäts även sedan 2017 genom *Andel av befolkningen som har mindre än två kilometer till dagligvarubutik, grundskola och bibliotek*. En indikator gällande tillgång till bibliotek saknas dock i dagsläget.

I översynen 2020 lades även ytterligare en indikator till för *Andel av befolkningen i kollektivtrafiknära läge*. Ett kollektivtrafiknära läge är att ha en trafikerad hållplats⁴¹ inom 500 meter från sin folkbokföringsadress.

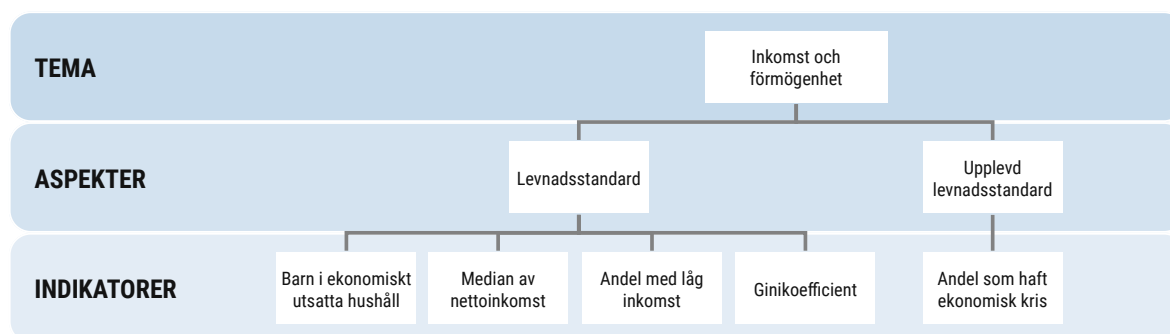
41 Med trafikerad hållplats avses hållplats, för samtliga trafikslag som trafikeras med minst en avgång per timme, vardagar mellan 06:00 och 20:00.

Köer till tjänster/service mäts som *Andel patienter som får träffa läkare i primärvården inom sju dagar*. Fysisk närhet till offentliga tjänster innebär inte per automatik att de är tillgängliga. Köer och väntetider innebär otrygghet och längre tid med ohälsa, vilket direkt påverkar individens livskvalitet.

Den subjektiva indikatorn **upplevd tillgänglighet** saknar i dag mätetal men föreslås definieras som *Andel invånare som anger att de upplever god tillgänglighet till tjänster*. I framtida översyner kan det övervägas om indikatorer bör inkluderas från *Hälsa- och sjukvårdsbarometern* som mäter upplevd tillgänglighet inom hälso- och sjukvård, exempelvis andel som uppger att det är en rimlig väntetid till vård- och hälsocentral. En annan möjlig källa är SCB:s *Medborgarundersökning*, men eftersom den inte genomförs i alla Sveriges kommuner så har indikatorer inte inkluderats därifrån.

I urvalet har även indikatorer som mäter tillgänglighet till service (till exempel apotek, kontantuttag, drivmedelsförsäljning) utifrån avstånd med bil diskuterats. Andel med långa avstånd är för de flesta län och kommuner mycket låg, men kan för ett fåtal invånare ha en betydande negativ effekt på livskvaliteten. Det har däremot bedömts som sämre mått för att visa på livskvaliteten för en kommun som helhet.

3.5 TEMA 5: Inkomst och förmögenhet

3.5.1 Aspekter på hur inkomst och förmögenhet påverkar människors livskvalitet

Hushållens disponibla inkomst, dvs den inkomst som kan användas till konsumtion och sparande, är den inkomst hushållet har tillgång till efter att skatter dragits från summan av inkomster från lön, näringsverksamhet, kapital och transfereringar. Disponibel inkomst definieras något annorlunda i slutbetänkandet från *Kommissionen för jämlik hälsa*. Där avser disponibel inkomst hushållets nettointkomst efter avdragen skatt och alla bidrag från socialförsäkringen, förutom ekonomiskt bistånd.⁴²

Storleken på den disponibla inkomsten tillsammans med eventuell förmögenhet eller bidrag speglar de materiella förutsättningarna för människors livskvalitet. En låg inkomst innebär begränsade möjligheter för aktiviteter som semesterresor, ägande av fritidshus, båt eller husvagn samt deltagande i dyrare idrotts- och föreningsaktiviteter. Lägre inkomst innebär även ett smärre utbud av bostäder och sämre möjligheter att kunna låna pengar, exempelvis för att starta företag. Det finns även ett välbelagt samband mellan inkomster och hälsa, där högre inkomst samvarierar med bättre hälsa och längre förväntad livslängd. Låg inkomst är förknippat med en rad olika sociala förhållanden som gör individen mer sårbar och utsatt för hälsorisker.⁴³

Forskning visar på ett tydligt samband mellan människors inkomst och deras livskvalitet upp till en viss inkomstnivå. I de högre inkomstskikten uppnås inte samma hälsovinst av en ytterligare

42 SOU 2017:47. Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa. Förslag för ett långsiktigt arbete för en god och jämlik hälsa. Slutbetänkande från Kommissionen för jämlik hälsa.

43 SOU 2016:55. Det handlar om jämlik hälsa. Utgångspunkter för Kommissionens vidare arbete. Delbetänkande av Kommissionen för jämlik hälsa.

inkomstökning som i lägre inkomstskikt.⁴⁴ För länder med högre inkomstnivåer är sambandet inte lika tydligt, i länder med högre välbästand spelar den relativa fördelningen av inkomster större roll. Människor har en högre livskvalitet när inkomster är relativt jämnt fördelade. Inkomstspridningen påverkar även den ekonomiska tillväxten, och det är framför allt större andelar av befolkningen med relativt låga inkomster som har negativ påverkan på tillväxten snarare än det motsatta.⁴⁵

Inkomst och förmögenhet är olika fördelat mellan olika grupper i samhället. Ensamtstående med barn, äldre (särskilt kvinnor) och de med sämre hälsa har i större utsträckning lägre inkomst och saknar förmögenhet.⁴⁶

3.5.2 Urval av indikatorer

Levnadsstandard mäts som *Andel barn som lever i ekonomiskt utsatta hushåll*. Indikatorn speglar möjligheterna för en av de mest utsatta grupperna i samhället. Genom sämre ekonomiska förutsättningar finns risk att barn hamnar utanför samhällsgemenskapen om de inte har samma möjligheter att delta i aktiviteter som andra.

Levnadsstandard mäts även som *Andel invånare 18-64 år med låg inkomst*. Till skillnad mot barnfattigdomsmåttet ovan avser denna indikator relativ fattigdom mätt som vuxna invånare med en inkomst⁴⁷ understigande 60 procent av medianinkomsten i riket. Denna indikator har lagts till efter översynen 2020, både med hänsyn tagen till relevansen för livskvalitet och med hänsyn till delmål 1.2 i Agenda 2030 om att minska fattigdomen.⁴⁸ Detta mått kompletteras med måttet *Medianen av nettoinkomsten* för att få en bättre helhetsbild av levnadsstandarden i kommunen eller regionen. Medianen av nettoinkomst är ett mått för den allmänna levnadsstandarden i samhället, där ekonomiska möjligheter påverkar livskvalitet på olika sätt.

Den subjektiva indikatorn **upplevd levnadsstandard** mäts som *Andel invånare som haft ekonomisk kris*. Indikatorn har lagts till efter översynen av subjektiva indikatorer 2020.

Efter översynen 2020 har måttet *Ginikoefficient för disponibel inkomst per konsumtionsenhet* lagts till. Tillsammans med de övriga indikatorerna bidrar ginikoefficienten till en bra bild av både inkomstskillnader och inkomstnivåer i en kommun eller region. Det ger vidare en möjlighet att kunna analysera fördelning av ekonomiska resurser i samhället. Inkomstspridningen, ginikoefficienten, bör tolkas med viss försiktighet eftersom det är svårt att bedöma vad som är en "bra" nivå på inkomstspridning. Till viss del fångas inkomstspridningen även in genom den sammanlagda analysen av måtten nettoinkomst, barn i ekonomiskt utsatta hushåll och andelen vuxna med låg inkomst.

För förmögenhet saknas tillgängliga indikatorer. Genomsnittsmått på kapitalinkomster bedöms inte vara lämpliga indikatorer på levnadsstandard eftersom de påverkas av extremvärden. Olika mått på kapitalinkomster finns istället under den ekonomiska hållbarhetsdimensionen. Kapitalinkomsterna ingår dock som en delmängd i måtten nettoinkomst och invånare med låg inkomst.

Detta temaområde har stark koppling till den ekonomiska dimensionen under *Hållbarhet i BRP+* (se avsnitt 4.3), framför allt aspekterna *hushållens investeringar* och *sparande* samt *hushållens skuldbörda*. Aspekterna inom detta temaområde bör med fördel analyseras tillsammans med aspekterna under den ekonomiska hållbarheten för att kunna få en bättre helhetsbild av levnadsstandarden här och nu, förutsättningar och risker för god levnadsstandard på sikt samt skillnader i levnadsstandard mellan grupper och geografi.

⁴⁴ Ibid.

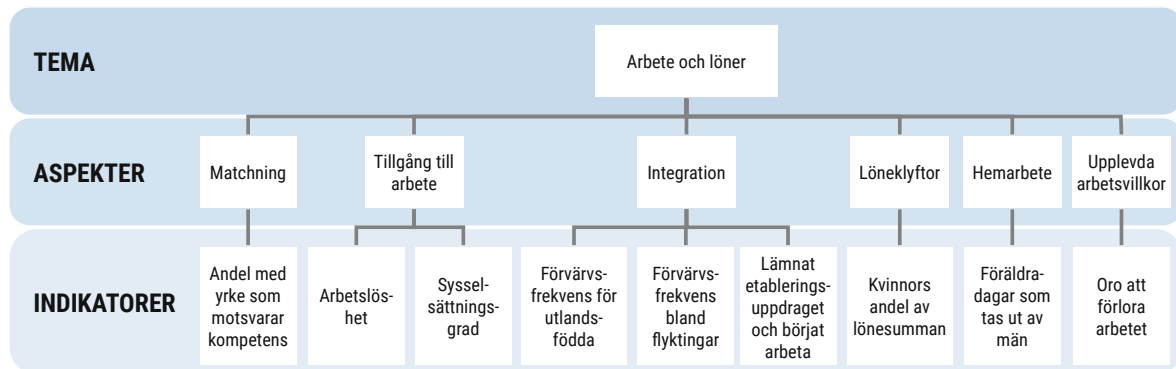
⁴⁵ Cingano, F. (2014), "Trends in Income Inequality and its Impact on Economic Growth", OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 163, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/5xjrcwv6j-en>

⁴⁶ SOU 2016:55.

⁴⁷ Inkomst avser här totalinkomst, dvs. inkomst från förvärvsarbete, pension, kapital mm, samt transfereringar, exklusive ekonomiskt bistånd.

⁴⁸ Avser 1.2.1 Proportion of population living below the national poverty line. Detta definieras oftast som 60 procent under medianen i landet. Se exempelvis: SCB (2020), Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige – Statistiskt lägesbild 2019, s. 22.

3.6 TEMA 6: Arbete och löner

3.6.1 Aspekter på hur arbete och löner påverkar människors livskvalitet

Tillgång till arbete är betydelsefullt för människors livskvalitet – inte bara för att det ger en inkomst, utan också för att det öppnar möjligheter till personlig utveckling, sociala relationer och påverkar människors identitet. Genom arbetet är det möjligt att utveckla sin kompetens och bygga självförtroende.⁴⁹

I Sverige är den sysselsatta andelen av befolkningen bland de högsta i världen – ändå upplever många under en eller flera perioder av livet arbetslöshet. Om arbete generellt ger en känsla av gemenskap, struktur och värde så kan upplevelsen av arbetslöshet vara det motsatta.⁵⁰

En del personer har av olika anledningar svårare att hitta arbete och kan länge befinna sig i arbetslöshet. Ibland är det svårt att hitta arbete inom det som man är utbildad för, eller skulle vilja arbeta med. Brist på matchning mellan den egna kompetensen/utbildningen och det man arbetar med, kan också ha en negativ påverkan på livskvaliteten.

För dem som kommer till Sverige från ett annat land innebär möjligheten till arbete mer än bara en ingång till arbetsmarknaden. Genom arbete öppnar sig möjligheter till integration även inom andra områden. Samtidigt kan barriärerna för inträde till arbetsmarknaden vara högre för utrikes födda än för inrikes födda.

Individens livskvalitet påverkas även av löneklyftor. Lönediskriminering och sämre möjlighet att få lön efter kompetens och ansvar, har en negativ påverkan på livskvaliteten. Inte bara tillgången till arbete är viktigt för människors livskvalitet, utan också individens arbetssituation. Det finns omfattande forskning som pekar på hur betydelsefulla faktorer som inflytande över arbetet, kontroll över arbetssituationen och risker i arbetsmiljön är för goda arbetsvillkor.

Detta temaområde har även beröringspunkter med aspekten *skador och olyckor* i den sociala dimensionen under *Hållbarhet* i BRP+ (se avsnitt 4.2) – framför allt indikatorn som avser arbetsplatsolyckor.

3.6.2 Urval av indikatorer

Matchning mäts som *Andel av arbetskraften som arbetar i yrken som motsvarar deras kompetens*. För individen innebär en hög grad av matchning att det är möjligt att hitta ett arbete som motsvarar utbildningsinriktningen. Ett arbete där man får använda sin kompetens innebär högre livskvalitet.

Tillgång till arbete mäts som *Andel långtidsarbetslösa av befolkningen* samt *Andel förvärvsarbetande invånare*. Arbetslöshet kan innebära negativa effekter på individens självkänsla och en upplevelse av att hamna utanför samhället. Viss forskning pekar på att faktorn ”ha ett arbete/ inte ha ett arbete” har den största betydelsen för individens livskvalitet.⁵¹

49 Eurostat, Quality of life indicators - productive or main activity, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Quality_of_life_indicators_-_productive_or_main_activity.

50 Borrero, Michael (2014) "Psychological and Emotional Impact of Unemployment," The Journal of Sociology & Social Welfare: Vol. 7: Iss. 6, Article 12. Available at: <http://scholarworks.wmich.edu/jssw/vol7/iss6/12>.

51 Wallace m fl (2007), First European Quality of Life Survey: Quality of work and life satisfaction, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.

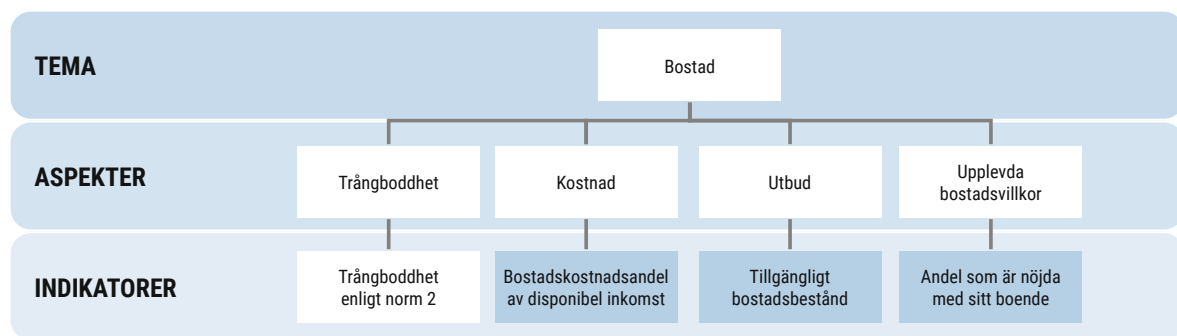
Integration mäts som *Förvärvsintensitet för utrikes födda*. För den som kommer från ett annat land innebär möjligheten att få ett arbete även tillgång till andra sociala sammanhang, samtidigt är svårigheten att få ett arbete ofta större. Detta mått kompletteras även med *Andelen förvärvsarbetande skyddsbehövande och anhöriga med en vistelsetid på 4-6 år samt Andel som lämnat etableringsuppdraget*⁵² och *börjat studera (status efter 90 dagar)*.

Löneklyftor mäts som *Kvinnors andel av lönesumman*. Kvinnors andel av lönesumman speglar skillnader i sysselsättningsnivåer, lönediskriminering och skillnader i löner som beror på en könsuppdelad arbetsmarknad. Kvinnor arbetar i större utsträckning i offentlig sektor, medan privata näringar till största delen sysselsätter män. Lönediskriminering och begränsade möjligheter på arbetsmarknaden påverkar livskvalitet oavsett kön.

Hemarbete mäts som *Andel föräldrapenningdagar* som tas ut av män. Aspekten och indikatorn inkluderades efter översynen 2020 för att bättre fånga upp jämställdhet i BRP+.

Den subjektiva indikatorn **Upplevda arbetsvillkor** mäts som *Andelen som är oroliga över att förlora sitt arbete*. Indikatorn lades till år 2020.

3.7 TEMA 7: Bostad

3.7.1 Aspekter på hur bostadssituationen påverkar människors livskvalitet

Bostaden är basen för de materiella förutsättningarna för livskvalitet och fyller människors grundläggande behov av skydd från väder, vind och faror. Bostaden behöver även ha en rimlig storlek, dvs vara så stor att den ger utrymme för avskildhet och eget utrymme. Trångboddhet påverkar livskvaliteten negativt.⁵³

Möjligheten att få en bostad varierar mellan personer och mellan platser. Det finns hämmande faktorer som: finansiella begränsningar på både individ- och samhällsnivå, begränsat utbud av bostäder och geografiska begränsningar. De ekonomiska möjligheterna beror delvis på individens ekonomiska förutsättningar, men platsen spelar också stor roll, eftersom samma inkomst ger olika bostadsmöjligheter på olika håll i landet.

När bostadskostnaderna tar upp en stor del av inkomsten, minskar utrymmet för annat. Det kan ha negativ påverkan på livskvaliteten, men även på den ekonomiska tillväxten.

Det finns en kompletterande aspekt som visar på geografiska begränsningar i valet av bostad. Valfriheten kan begränsas av höga priser, men också om bostäder inte läggs ut till försäljning när ägaren flyttar, utan behålls som semesterbostad. Ett minskat utbud av bostäder, eller för lågt bostadsbyggande i relation till behov och efterfrågan, leder till att det kan vara svårt att hitta en bostad som uppfyller de egna behoven, exempelvis för äldre med begränsad fysisk rörlighet.

⁵² Avser lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (2010:197).

⁵³ Streimikiene, D, Quality of life and housing, International Journal of Information and Education Technology, Vol. 5, No. 2, February 2015.

Bostaden ger trygghet och en fast punkt. Att trivas med sin bostad och dess omgivningar har en positiv effekt på livskvaliteten. Människors upplevelse och subjektiva bedömning har stor betydelse eftersom det är svårt att definiera vad som är en bra bostad – det kan handla om planlösning, modernitet eller tillgång till tjänster i närmiljön. Behov och värderingen av olika faktorer skiljer sig åt mellan individer som följd av bland annat ålder, hushållstyp och personliga preferenser.

Omgivningarnas kvalitet belyses även genom tema 2 *Trygghet och säkerhet* och tema 3 *Miljö kvalitet*.

3.7.2 Urval av indikatorer

Trångboddhet mäts som *Trångboddhet i flerbostadshus (exklusive specialbostäder) enligt norm 2*.⁵⁴ Trångboddhet påverkar livskvaliteten negativt. Många personer på en liten yta innebär sämre möjligheter till avskildhet och sämre livskvalitet, inte minst för barn och unga som ges begränsad möjlighet till social samvaro med vänner i hemmet och studiero. Det finns olika definitioner på trångboddhet och här har norm 2 (se fotnot) valts ut eftersom det, jämfört med norm 3, visar på en större trångboddhetsproblematik. Under 2020 har Boverket tagit fram förslag på en ny definition av trångboddhet baserat på socialstyrelsens riktlinjer.⁵⁵ I framtida uppdateringar av BRP+ bör det övervägas att byta ut nuvarande indikator till Boverkets nya definition, givet att de fortsätter att följa upp trångboddhet och bostadsbrist med de måtten.

För aspekten **Bostadskostnad** saknas indikator, men den föreslås mätas utifrån *Andel invånare med bostadskostnad som överstiger 40 procent av den disponibla inkomsten*. I Boverkets föreslagna mått på bostadsbrist (se ovan) finns ett föreslaget mått som avser ansträngd boendeekonomi, vilket är framtaget på kommunnivå. Det bör framöver övervägas om denna indikator ska inkluderas i BRP+ givet att Boverket fortsätter att beräkna och publicera de föreslagna måtten.

För aspekten **Utbud av bostäder** saknas indikator, men den föreslås mätas utifrån *Andel av bostadsbeståndet som är tillgängligt för försäljning eller uthyrning*. Det skulle möjligen även kunna mätas med ett mer subjektivt mått avseende invånarnas bedömning av hur lätt det är att hitta en bostad till rimligt pris.⁵⁶

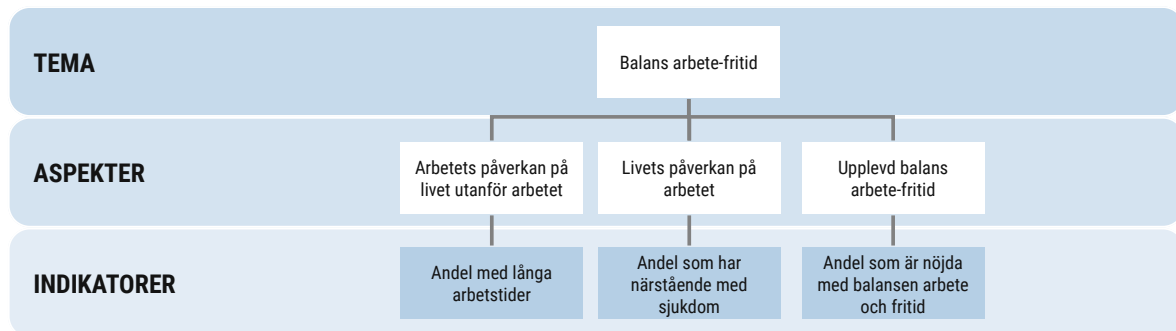
För den subjektiva aspekten **Upplevelse av bostadsvillkor** saknas indikator men föreslås mätas utifrån *Andel invånare som anger att de är nöjda med sitt boende*.

54 Specialbostäder avser studentbostäder, bostäder för äldre/funktionshindrade och övriga specialbostäder. Norm 2 skapades 1965. Hushållet räknas som trångbott om det bor mer än två personer per rum (kök och vardagsrum oräknade). Personer i ensamhushåll räknas inte som trångbodda.

55 Boverket (2020), Mått på bostadsbristen – Förslag på hur återkommande bedömningar ska utföras. Rapport 2020:21.

56 Detta har tidigare undersökts i EU för vissa städer. Se exempelvis Flash Eurobarometer 419, Quality of life in European cities 2015.

3.8 TEMA 8: Balans arbete – fritid

3.8.1 Aspekter på hur balans mellan arbete och fritid påverkar människors livskvalitet

Balans mellan arbete och fritid handlar om att hinna med de krav och det ansvar som individen har, men också om hur olika delar av en individs liv kan ge energi och stärka andra delar. Det finns en aspekt där individens åtaganden krockar – till exempel när tiden inte räcker till – och en annan aspekt där åtaganden stärker varandra, till exempel när ett jobb stärker individens känsla av meningsfullhet. Människor upplever hög livskvalitet när det är en låg grad av konflikt, och en hög grad av positiva spridningseffekter, mellan arbete och fritid⁵⁷.

Gränsen mellan arbete och fritid är inte alltid absolut – arbetet kan påverka livet utanför arbetstiden, och fritiden kan påverka arbetet. Ett engagerande arbete spiller över i positiva effekter utanför arbetet, medan ett påfrestande arbete kan påverka individens välbefinnande, oavsett tid på dygnet. Livet utanför arbetet handlar om familj, släktingar, vänner men också om fritidsaktiviteter. Ett engagemang i en förening kan ge positiva effekter på individens arbetssituation, medan exempelvis en närståendes sjukdom kan ha negativa effekter på arbetssituationen.⁵⁸

Balans mellan arbete och fritid har kopplingar till flera andra teman för livskvalitet, bland annat arbetsvillkor, sociala relationer, hälsa, samhällsengagemang och demokratisk delaktighet.

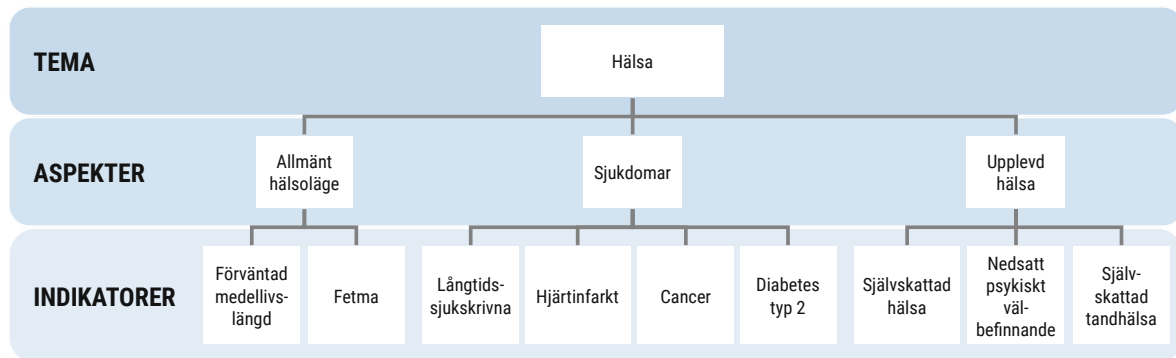
3.8.2 Urval av indikatorer

Temaområdet saknar mätetal för valda indikatorer. Aspekten **Arbetets påverkan på livet utanför arbetet** föreslås mätas utifrån *Andel yrkesarbetande med långa arbetstider*. **Påverkan på arbetet av livet utanför arbetet** föreslås mätas utifrån *Andel yrkesarbetande med närstående som har sjukdom*. Den subjektiva aspekten **Upplevd balans arbete-fritid** föreslås mätas utifrån *Andel yrkesarbetande som anger att de är nöjda med balansen mellan arbete och fritid*.

⁵⁷ Rantanen m fl (2011), Introducing Theoretical Approaches to Work-Life Balance and Testing a New Typology Among Professionals, i S. Kaiser et al. (eds.), *Creating Balance?*

⁵⁸ Ibid.

3.9 TEMA 9: Hälsa

3.9.1 Aspekter på hur hälsan påverkar människors livskvalitet

Hälsa är den enskilt viktigaste faktorn som påverkar människors subjektiva upplevelse av välbefinnande.⁵⁹ Hälsa kan definieras på olika sätt, från det enklaste som säger att hälsa är frånvaro av sjukdom och fysiska eller psykiska begränsningar. Andra definitioner pekar på den subjektiva upplevelsen av hälsa. Enligt WHO:s definition är hälsa ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande, inte endast frånvaro av sjukdom och funktionsnedsättning.⁶⁰

Hälsa (och sjuklighet) påverkas av arv, ålder och kön. Det påverkas också av faktorer i omgivningen samt av livsstil. Samlat brukar detta kallas för hälsans bestämningsfaktorer, det vill säga de livsvillkor, miljöer, produkter och levnadsvanor som påverkar människors hälsa. Till levnadsvanor hör till exempel matvanor och fysisk aktivitet som bidrar till hälsa och ohälsa. Det handlar också om riskfaktorer som missbruk av alkohol och tobaksanvändning, som har stora negativa effekter på människors hälsa.

Förutom specifika levnadsvanor påverkas människors hälsa av omständigheter och livsvillkor. Det handlar exempelvis om vilka resurser barn får med sig tidigt i livet, hur de lyckas på sin väg genom utbildningssystemet, senare i arbetslivet samt med ett gott liv som äldre. Människors hälsa påverkas också av hur bostadsområden är utformade, om det finns möjligheter till en aktiv fritid eller om individer har tillräckliga resurser för att leva ett hälsofrämjande liv.⁶¹ Det kan konstateras att hälsans bestämningsfaktorer utgör i princip samma områden som ringar in livskvalitet, se tabell 1.

Det råder stor ojämlikhet i hälsa mellan olika grupper i befolkningen. Det är skillnader som även kan iakttas mellan kommuner och mellan områden i en och samma kommun. Dessa skillnader är starkt förknippade med socioekonomi. Det är med utgångspunkt i hälsans bestämningsfaktorer som Sveriges riksdag har antagit mål för folkhälsan. Det övergripande nationella målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och få bukt med de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.⁶²

Oavsett orsak innebär sämre hälsa försämringar av människors livskvalitet. Ibland är försämringen av livskvalitet övergående och upphör när man anpassat sig till de förändringar som sjukdomen medfört, men i andra fall som till exempel långvariga smärttillstånd, är livskvaliteten fortsatt nedsatt. Sämre hälsoläge påverkar potentiellt även familj och vänners livskvalitet. I framtidskommissionens arbete konstaterades det att indikatorer på människors hälsa är de bästa "indirekta indikatorer" som finns för att mäta människors subjektiva livskvalitet. Enligt rapporten gäller det särskilt indikatorer på människors psykiska ohälsa. Psykisk ohälsa i form av till exempel depression och ångest sammanfaller med låga nivåer av välbefinnande och livstillfredsställelse.⁶³

59 Brulde och Nilsson, Vad gör oss nöjda med våra liv?

60 WHO, https://www.who.int/governance/eb/who_constitution_en.pdf

61 Prop. 2017/18:249. God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik.

62 Ibid.

63 Fors, F (2012). Nya mått på välfärd och livskvalitet i samhället. Underlagsrapport 4 till Framtidskommissionen.

3.9.2 Urval av indikatorer

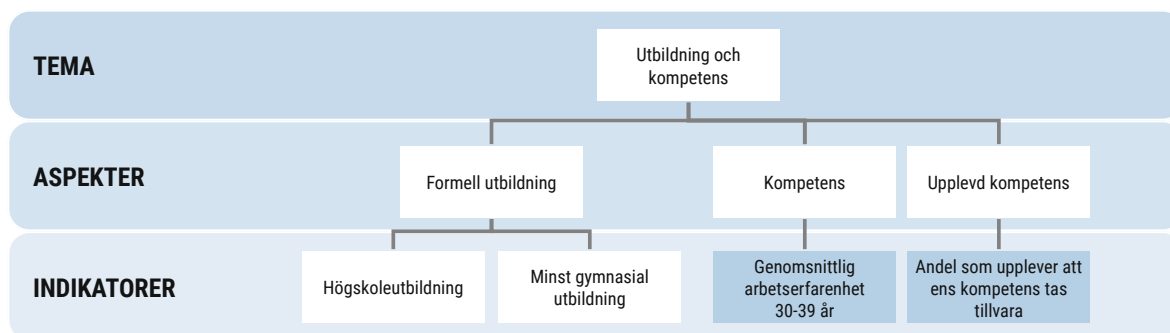
Allmänt hälsoläge mäts som *Återstående förväntad medellivslängd vid födseln*, för kvinnor respektive män. Måttet kan sägas sammanfatta positiva och negativa effekter på hälsan som en individ kan uppleva under sin livstid. Det handlar om livsstilsfaktorer, miljöfaktorer, möjligheter till hälso- och sjukvård och risken för sjukdomar och skador. Efter översynen 2020 lades Andel invånare med fetma till som indikator för att fånga in det allmänna hälsoläget.

Aspekten **Sjukdomar** mäts som *Andel som drabbats av hjärtinfarkt* (tillkom 2017), *Andel drabbade av cancersjukdom* (tillkom 2017), *Förekomst av diabetes typ 2* (tillkom 2020) samt *Andel långtidsjukskrivna med psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar*.

Den subjektiva aspekten **Upplevd hälsa** mäts som *Andel med nedsatt psykiskt välbefinnande*, *Andel med bra eller mycket bra självskattad hälsa* samt *Andel med bra självskattad tandhälsa*. Dessa mått fångar upp både den fysiska och psykiska hälsan, som påverkar individens livskvalitet och även har effekter på livskvaliteten hos personer i omgivningen.

Utöver de valda indikatorerna finns statistik på sjukhusvård och förekomst av enskilda diagnoser. För att ge en detaljerad bild av hälsoläget skulle tillägg av ett stort antal indikatorer behövas, vilka ligger utanför syftet med mätsystemet. Under den sociala dimensionen i *Hållbarhet* (se avsnitt 4.2) mäts aspekterna *Levnadsvanor* och *Skador och olyckor*, vilket fångar in faktorer som påverkar hälsan på kort och lång sikt samt utfall som kan vara en följd av dålig hälsa (exempelvis fallolyckor bland äldre).

3.10 TEMA 10: Utbildning och kompetens

3.10.1 Aspekter på hur utbildning och kompetens påverkar människors livskvalitet

Människor lär sig från den sekund de föds. Lärandet fortsätter under hela livet och antar olika former och inriktningar. I perioder under livet lär man sig mycket i det formella utbildningssystemet, under andra perioder är det i arbetet man lär sig och utvecklas. Det finns även ett informellt utbildningssystem som omfattar många olika typer av lärmiljöer.⁶⁴ Under hela livet sker lärande i familjen och i närsamhället.

Människor med sämre grundläggande färdigheter har sämre möjligheter att hitta arbete, att vara delaktiga i samhällssamtalet och till personlig utveckling. Formell utbildning kan påverka livskvaliteten både direkt och indirekt. Den direkta effekten på livskvaliteten sker genom individens ökade möjligheter att uppnå sina mål. Indirekt är formell utbildning kopplat till högre inkomster, bättre hälsa och förbättrade jobb-möjligheter.⁶⁵

3.10.2 Urval av indikatorer

Vid översynen 2017 delades aspekten *Kompetens* upp i två delar; *Formell utbildning* samt *Kompetens*. **Formell utbildning** mäts som *Andel högutbildade i åldersgruppen 25–64 år* samt

⁶⁴ Skolverket (2000), Det livslånga och livsvida lärandet.

⁶⁵ Michalos (2007), Education, Happiness and Wellbeing.

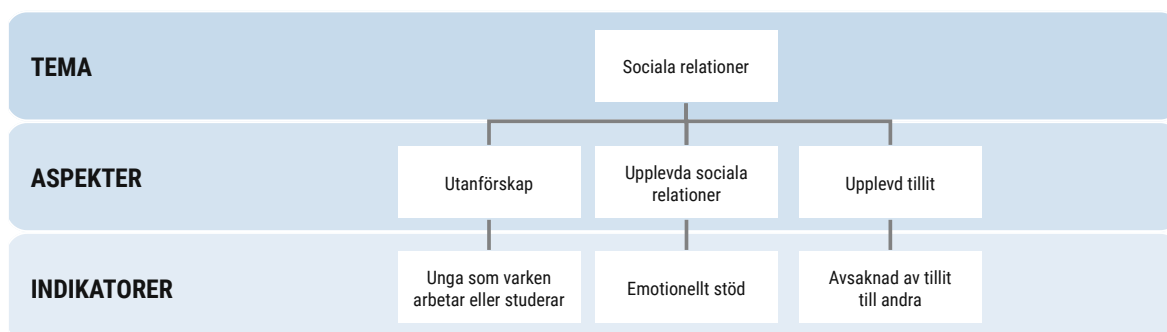
*Andel med minst gymnasial utbildningsnivå i åldersgruppen 25–64 år.*⁶⁶ Andelen med minst gymnasial utbildningsnivå lades till vid översynen 2020. Syftet med indikatorn är framför allt att fånga upp andelen som har högst förgymnasial utbildningsnivå, vilket är en grupp som på många sätt är särskilt utsatt.

Kompetens kan ge ökad livskvalitet genom förbättrade möjligheter att få arbete, liksom bättre möjligheter att få ett arbete med tillfredsställande arbetsvillkor. Lärande och utvecklande av den egna kompetensen kan i sig innebära ökad livskvalitet. Kompetens föreslås mätas utifrån *Genomsnittlig arbetserfarenhet i åldersgruppen 30–39 år*. I dag saknas den indikatorn.

Indikator för den subjektiva aspekten **Upplevd kompetens** saknas, men föreslås mätas utifrån *Andel invånare som anser att den egna kompetensen tas tillvara*.

Inom detta tema fångas i huvudsak befolkningens utbildningsnivå och deras kompetens. Inom den sociala dimensionen under *Hållbarhet* finns aspekter som fångar in studiedeltagande och kompetensutveckling, exempelvis med indikatorer för förskola, grundskola och gymnasiet. Dessa områden påverkar i sin tur varandra. Exempelvis finns risk att den vuxna befolkningens utbildningsnivå blir lägre på sikt om dagens barn och unga inte genomför sina studier. Föräldrarnas utbildningsnivå samvarierar också med barnen studiegenomförande.

3.11 TEMA 11: Sociala relationer och tillit

3.11.1 Aspekter på hur sociala relationer och tillit påverkar människors livskvalitet

Sociala relationer handlar om att människor känner sig värdefulla, att deras olikheter värdesätts och att grundläggande behov tillgodoses så att de kan leva ett meningsfullt liv. En känsla av delaktighet och närhet till andra människor är grundläggande för människors livskvalitet; att vara utesluten från gemenskapen påverkar känslan av värde och existensberättigande.⁶⁷ De sociala nätverken och relationerna utgör även ett viktigt stöd för individer, både materiellt och emotionellt.

Det finns många sätt på vilka människor kan vara utesluta från den sociala gemenskapen. Det kan handla om ett aktivt uteslutande genom mobbning, diskriminering eller trakasserier. Det kan också bero på fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar som begränsar möjligheten att delta i gemenskapen. Även skillnader i socioekonomiska förutsättningar är kopplat till möjligheterna till socialt deltagande. Att vara utesluten från sociala gemenskap påverkar inte bara dem som är utesluta, det får också effekter på livskvaliteten för andra – både i personens närhet och i samhället i stort.⁶⁸

⁶⁶ Åldersspannet var tidigare 30-39 år. Efter översynen 2020 ändrades åldersspannet för att spegla en större del av befolkningen, men det var framför allt en anpassning till tillgängliga indikator i Kolada i samband med att BRP+ skulle läggas in i databasen. Ett bredare åldersspann försvårar något jämförelsen mellan regionerna som följd av olika åldersstrukturer, men ger däremot en bättre bild av utbildningsnivån i de förvärvsarbetande åldrarna.

⁶⁷ Statens folkhälsoinstitut (2011b), Delaktighet och inflytande i samhället. Kunskapsunderlag för Folkhälsopolitisk rapport 2010, R 2011:31, Östersund. Från: <http://www.folkhalsomyndigheten.se/pagefiles/12709/R2011-31-Delaktighet-och-inflytande-i-samhallet-Kunskapsunderlag-for-FHPR-2010.pdf>.

⁶⁸ Ibid.

De sociala relationerna, och vilket stöd man får från sina sociala nätverk, speglar en viktig del av det sociala kapitalet på individnivå. I tema 1 under *Livskvalitet* mäts medborgarengagemang, vilket är en viktig del av den kollektiva dimensionen i det sociala kapitalet. Tilliten i samhället är också en viktig grundsten i det sociala kapitalet och speglar på många sätt sammanhållningen i samhället. Alla dessa perspektiv på socialt kapital bidrar sammantaget till bättre förutsättningar för materiellt välstånd, livskvalitet, ekonomisk tillväxt, miljövård och social sammanhållning.⁶⁹

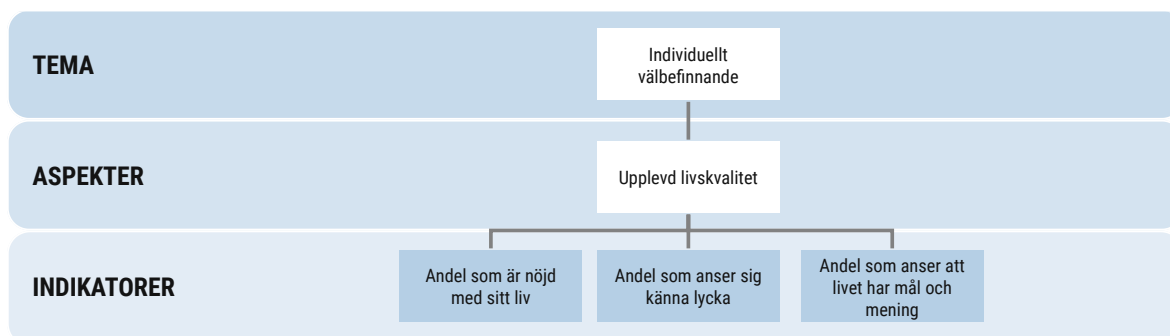
3.11.2 Urval av indikatorer

Utanförskap mäts som *Andel unga som varken arbetar eller studerar (UVAS)*. Unga i utanförskap riskerar att hamna i fortsatt livslångt utanförskap, både socialt och ekonomiskt.

Upplevda sociala relationer mäts som *Andel med avsaknad av emotionellt stöd*. Indikatorn lades till efter översynen av subjektiva mått 2020 och speglar det emotionella stödet en person kan få inom sina sociala nätverk. Tidigare inkluderades även *Andel invånare med lågt socialt deltagande* inom detta tema. Den indikatorn har efter översynen 2020 flyttats till aspekten *upplevd delaktighet* under tema 1. Indikatorn är dock även av relevans för detta temaområde eftersom den både fångar in aspekter på medborgarengagemang och sociala relationer.

Upplevd tillit mäts som *Andel med avsaknad av tillit till andra*. Indikatorn lades till 2020 och avser en viktig grundsten i samhället. Den mellanmänskliga tilliten är också betydelsefull för människors livstillfredsställelse.⁷⁰

3.12 TEMA 12: Subjektivt välbefinnande

3.12.1 Aspekter på hur det individuella välbefinnandet påverkar människors livskvalitet

Det subjektiva välbefinnandet är inte samma sak som lycka, och inte heller detsamma som livskvalitet. Livskvalitet är summan av livsvillkor och individens egna upplevelse av livsvillkoren. Det individuella välbefinnandet sammanfattar individens upplevelse av sin livssituation. Det individuella välbefinnandet kan sägas bestå av flera delar: dels individens egen värdering av det egna livet, dels personens känslor i ett precist ögonblick. Den tredje delen av det subjektiva välbefinnandet är individens känsla av mål och mening.⁷¹

3.12.2 Urval av indikatorer

Temaområdet saknar befintliga indikatorer. Den individuella **Upplevelsen av livskvalitet** föreslås dock mätas utifrån:

- *Andel invånare som uppger sig vara nöjda med sitt liv (gällande boende, arbete, fritid, familj och vänner).*
- *Andel invånare som anser sig känna lycka vid en given tidpunkt.*
- *Andel invånare som anser att livet har mål och mening.*

69 Scrivens, K. & Smith C. (2013), Four Interpretations of Social Capital: An Agenda for Measurement, OECD Statistics Working Papers 2013/06, s. 19-20.

70 Fors, F. (2020), Nya mått på välfärd och livskvalitet i samhället. Underlagsrapport 4 till Framtidskommissionen.

71 OECD (2013), Guidelines on Measuring Subjective Well-being.

Det finns mätningar för enskilda regioner och på nationell nivå på individuellt välbefinnande. Exempelvis har SOM-institutet gjort mätningar under lång tid där de ställt frågan ”Hur nöjd är du på det hela taget med det liv du lever?”.⁷² Det finns även jämförbara siffror mellan länderna i EU.⁷³ Folkhälsomyndigheten har mätt det psykiska välbefinnandet i de senaste två *Nationella folkhälsoenkäterna* (2018 och 2020). Framöver bör det ses över om psykiskt välbefinnande från den nationella folkhälsoenkäten kan inkluderas på regional och kommunal nivå i BRP+.⁷⁴

⁷² Den nationella SOM-undersökningen 1996–2019.

⁷³ Eurostat (EU-SILC)

⁷⁴ Psykiskt välbefinnande bygger på instrumentet Short Warwick Edinborough Mental Well-being Scale (SWEMWBS): Din situation de senaste 2 veckorna: Jag har haft en positiv syn på framtiden, Jag har känt att jag har varit till nytta, Jag har känt mig lugn, Jag har hanterat problem på ett bra sätt, Jag har tänkt på ett klart sätt, Jag har känt mig nära andra människor, Jag har själv kunnat bestämma mig om saker och ting

4. Aspekter och indikatorer för Hållbarhet

Under år 2020 genomfördes en översyn av BRP+ inom området *Hållbarhet* och dess dåvarande struktur i fyra kapitalstockar. I enlighet med översynen har mätsystemet reviderats och kapitalstockar har ersatts av hållbarhetsdimensioner. Ett fortsatt utvecklingsarbete behövs för att fullt ut anpassa ramverket till den nya utformningen. Nedan beskrivs nuvarande aspekter och indikatorer under *Hållbarhet* i BRP+.

4.1 Miljömässig hållbarhet

Ekologisk hållbarhet brukar ofta beskrivas som att det sätter ramarna för de två andra hållbarhetsdimensionerna – social och ekonomisk hållbarhet. BRP+ utgår från Broman och Robèrts ramverk⁷⁵ för hållbar utveckling där den miljömässiga hållbarheten handlar om att naturen inte systematiskt ska utsättas för ökade koncentrationer av ämnen som extraherats från jordskorpan eller som producerats av samhället, inte heller för fysisk degradering.

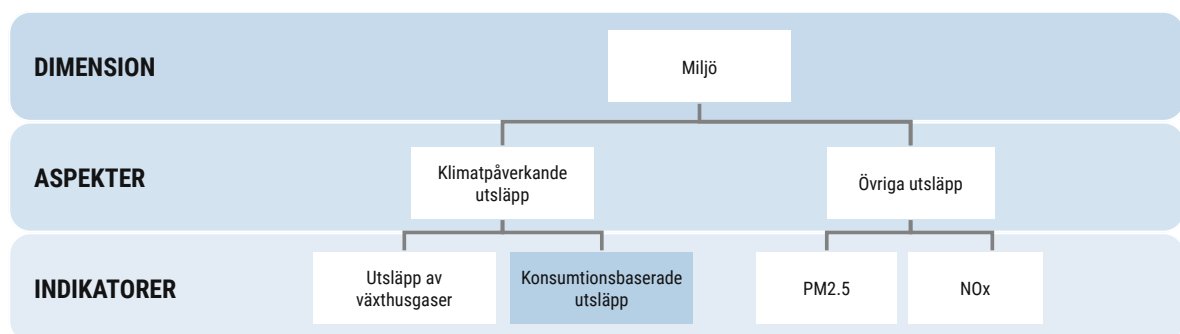
Till följd av produktion och konsumtion skapas utsläpp som leder till klimatförändringar, försämrad luftkvalitet och negativ påverkan på naturen, genom exempelvis försurning och övergödning.

Användning av icke-förnybara resurser gör att naturtillgångarna minskar. En för hög användning av förnybara tillgångar, tillsammans med utsläpp från produktion och konsumtion, gör att ekosystem och biologisk mångfald hotas. Genom mer effektiv och hållbar konsumtion och produktion minskar påverkan på naturen och människors livskvalitet på lång sikt säkras.

Här redovisas miljödimensionen uppdelat på respektive aspekt för överblickbarhetens skull. Följande aspekter ingår i miljödimensionen:

- Klimatpåverkande utsläpp
- Övriga utsläpp
- Icke-förnybar resursanvändning
- Effektiv resursanvändning
- Skyddade naturresurser

4.1.1 Aspekter på hur utsläpp påverkar miljön och människors livskvalitet på sikt

Växthusgaser avser utsläpp genom att ämnen från jordskorpan förbränns, exempelvis fossila bränslen. Även andra typer av växthusgaser såsom metan från djurs matsmältning, industri-

⁷⁵ Broman, G. & Robèrt K-H. (2015), A framework for strategic sustainable development, Department of Strategic Sustainable Development, Blekinge Institute of Technology, Journal of Cleaner Production 140 (2017) 17e31, s. 23.

processer, exempelvis tillverkning av cement, medför växthusgasutsläpp. Påverkan på växthusgasutsläppen kommer inte bara från det som produceras inom territoriella gränser utan även från konsumtion (import). Utsläpp av växthusgaser, klimatförändringarna, är en av mänsklighetens största utmaningar. I Agenda 2030 finns ett globalt mål som fokuserar särskilt på klimatet: *Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna*. Den globala uppvärmningen fortsätter i världen och om inte en radikal omställning sker snart kommer det att få allvarliga konsekvenser på både människor och miljö. Exempelvis på ekosystem, biologisk mångfald, matproduktion, vattentillgång, hälsa och genom en ökad risk för naturkatastrofer.⁷⁶

Utsläpp av växthusgaser medför global påverkan på klimatförändringarna på sikt. Det finns även flera andra utsläpp som producerats av samhället, eller som extraherats från jordskorpan, som påverkar både människor och miljö på kort och lång sikt. Vissa utsläpp av luftföroreningar, från exempelvis industri och transporter, påverkar huvudsakligen närområdet, medan andra utsläpp till luft kan färdas långa avstånd. Vägtrafiken i Sverige är en stor källa till luftföroreningar, både från avgaser och slitagepartiklar, och utmaningarna är som störst i tätorter med mycket trafik.⁷⁷ Utmaningarna avser dels påverkan på luftkvaliteten, som medför negativa konsekvenser för människors hälsa, dels påverkan på försurningen, som medför korrosion samt negativ påverkan på växter och djur.⁷⁸

Mänsklig produktion och konsumtion medför även flera andra utsläpp och koncentrationer av ämnen som påverkar människor, ekosystem och biologisk mångfald. Det kan exempelvis avse utsläpp av mikroplaster, läkemedelsrester, förorenade områden och övergödning.⁷⁹

4.1.2 Urval av indikatorer för klimatpåverkande utsläpp och övriga utsläpp

Klimatpåverkande utsläpp mäts med indikatorn *Utsläpp av växthusgaser, ton CO₂-ekv per capita*. Indikatorn är möjlig att bryta ner på olika sektorer för både kommuner och regioner. Det saknas data på regional och kommunal nivå för indikatorn *Konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp*.

Övriga utsläpp mäts med indikatorerna *Utsläpp till luft av PM_{2.5} (partiklar <2.5 mikrom), kg/inv* och *Utsläpp till luft av kväveoxider (NO_x), totalt, kg/inv*. Utsläpp av partiklar med en diameter upp till 2,5 mikrometer kommer främst från förbränning samt från transporter genom vägsitage, däck och inbromsningar. De små partiklarna kan ha stor negativ påverkan på människors hälsa, särskilt hos barn som bor och vistas i områden med höga halter i luften.⁸⁰ Även kväveoxider bildas vid förbränning, framför allt från transporter, och har negativ påverkan på människors hälsa. Kväveoxider bidrar också till övergödning och försurning av skog, mark och vatten.⁸¹

I BRP+ mäts de totala beräknade utsläppen per invånare. För att följa upp hur utsläppen påverkar människors hälsa och livskvalitet är det egentligen mer relevant att mäta koncentrationen i luften. Koncentrationen i luften kan variera på olika platser och gator samt under olika tider på året och dygnet. Det innebär att det är svårt att på ett rättvisande och jämförbart sätt mäta koncentration i luft av partiklar och luftföroreningar i kommuner och regioner. Utmaningarna är som störst i mer tätbebyggda områden med mycket trafik.

Utsläppen på kommunal och regional nivå är beräknade enligt en metod som baseras på data för olika aktiviteter som bidrar till utsläpp, exempelvis djurantal, trafikarbeten, vägtrafik, bränslehantering m.m.⁸²

76 <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-13-bekampa-klimatforandringarna/>. Hämtat 2020-11-24.

77 <https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/frisk-luft/>. Hämtat 2020-11-24.

78 <https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/bara-naturlig-forsurning/>. Hämtat 2020-11-24.

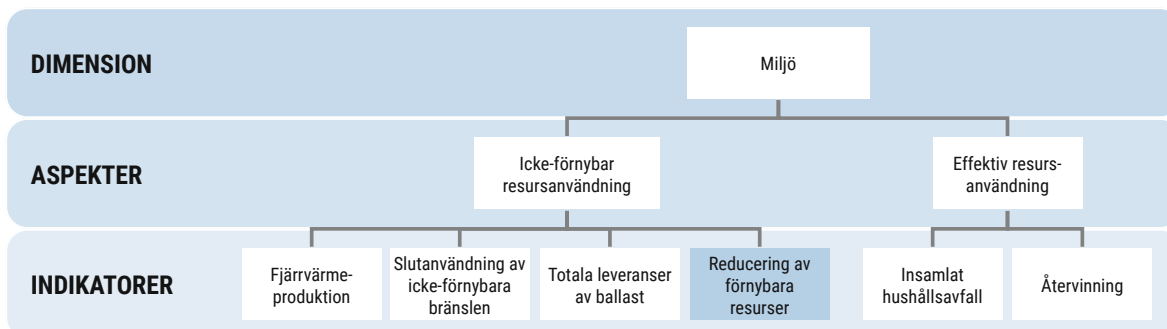
79 Se exempelvis Sveriges miljömål som avser Giftrfri miljö och Ingen övergödning.

80 <https://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Partiklar-PM25-utslapp-till-luft/>. Hämtat 2020-11-30.

81 <https://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Kvaveoxid-till-luft/>. Hämtat 2020-11-30.

82 SMED Rapport Nr 9 2020, Metod- och kvalitetsbeskrivning för geografiskt fördelade emissioner till luft (submission 2020).

4.1.3 Aspekter på hur resursanvändning påverkar miljön och människors livskvalitet på sikt

En hållbar resursanvändning är viktig för att säkra goda levnadsförhållanden och livskvalitet på lång sikt, både lokalt och globalt. En av hållbarhetsprinciperna, som BRP+ har tagit sin utgångspunkt i, är att naturen inte systematiskt ska utsättas för ökade koncentrationer av ämnen extraherat från jordskorpan.⁸³ Fossila bränslen är en ändlig resurs, liksom bergarter och mineraler. Att byta ut icke-förnybara naturtillgångar mot förnybara är ett sätt att åstadkomma hållbarhet.

Andra naturtillgångar är förnybara, till exempel skog, vatten, växter och djur. Även användningen av förnybara resurser kan vara ohållbar, till exempelvis genom överfiske eller avskogning. Det innebär att förnybara naturtillgångar, växt- och djurliv, behöver skyddas och användningen behöver vara väl kontrollerad för att inte hota ekosystemet och den biologiska mångfalden. Dessa ekosystemtjänster omfattar bland annat produktion av mat och näring, men även tjänster som pollinering av växter, reglering av klimatet och rening av vatten.

Den biologiska mångfalden är en förutsättning för att ekosystemen ska kunna tillhandahålla många av de produkter och tjänster som behövs för livskvalitet både idag och i framtiden.⁸⁴ Att säkerställa mänsklighetens tillgång till mat, råvaror och energi utan att skada den biologiska mångfalden och hållbart nyttjande av ekosystemtjänster är en avgörande utmaning för människors överlevnad.⁸⁵

För att minska icke-förnybar resursanvändning och människors påverkan på miljön krävs flera olika åtgärder. Att använda de producerade resurserna mer effektivt är en sådan. Det kan handla om återanvändning och återvinning, ersätta insatsresurser med alternativ som ger större effektivitet och har mindre miljöpåverkan samt att avmaterialisera produkter. Människors (förändrade) konsumtionsmönster behöver också beaktas i omställningen, till exempel för att undvika ”rebound-effekten”. Med det avses att en miljöeffektivisering kan medföra oavsedda sidoeffekter, till exempel att vi konsumerar mer om en produkt eller tjänst blir billigare, eller väljer att konsumera något annat som har större negativ miljöpåverkan.⁸⁶

4.1.4 Urval av indikatorer för icke-förnybar och effektiv resursanvändning

Ikke-förnybar resursanvändning mäts med indikatorer från både ett produktions- och konsumtionsperspektiv.

Fjärrvärmeproduktion av förnybara energikällor på värmeverk inom det geografiska området avser andel förnybar fjärrvärmeproduktion på värmeverk. Data saknas för vissa kommuner eftersom alla inte har fjärrvärmeproduktion.

Slutanvändning av icke-förnybara bränsletyper inom det geografiska området mäts i megawattimmar (MWh) dividerat med antalet invånare. Här avses icke-förnybara bränslen som varken omvandlats till el eller fjärrvärme. Bland icke-förnybara bränsletyper finns till exempel

⁸³ Broman och Robért (2015).

⁸⁴ SCB, Kartläggning av datakällor för kvantifiering av ekosystemtjänster, Miljöräkenskaper MIR 2013:2.

⁸⁵ <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-15-ekosystem-och-biologisk-mangfald/>. Hämtat 2020-11-30.

⁸⁶ Europeiska kommissionen (2011), Resurseffektivitet – en ekonomisk nödvändighet.

diesel, bensen, stenkolk, koks, gasol, naturgas. De icke-förnybara bränslena, som inte omvandlats till el eller fjärrvärme, återfinns oftast inom transportsektorn och industrin.

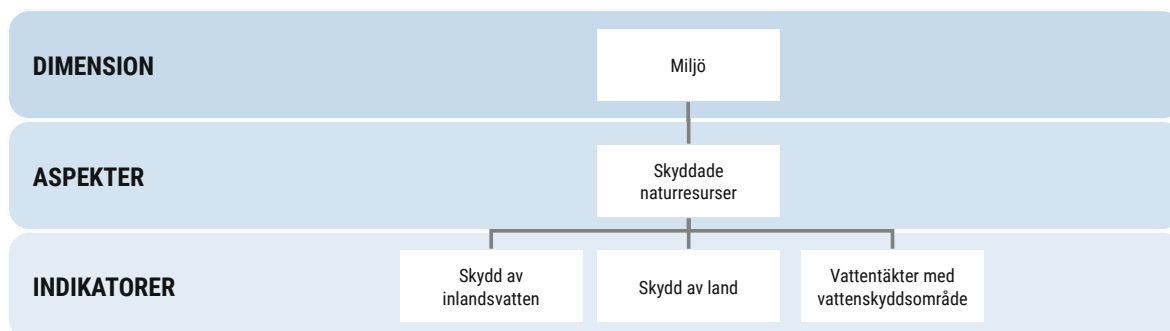
Data saknas på icke-förnybar elanvändning på lokal nivå. I statistiken över växthusgaser uppdelade på sektorer, som ingår i aspekten *klimatpåverkande utsläpp*, framgår att el och uppvärmning är den sektor som haft störst minskning av växthusgasutsläpp. På nationell nivå finns statistik som visar att ungefär 50 procent av elproduktionen i Sverige var förnybar (vattenkraft, vindkraft och solkraft) år 2018, och kärnkraften stod för cirka 40 procent av elproduktionen.⁸⁷

Indikatorerna ovan avser energianvändning och produktion. Därutöver finns även annan användning av icke-förnybara resurser, till exempel brytning av mineraler och berg. I BRP+ ingår *Totala leveranser av ballast i ton per invånare*. Ballast avser krossberg, naturgrus och morän från olika täkter. *Leveranser* avser den ballast som transporteras ut från täkterna till försäljning. Siffrorna behöver inte vara ett uttryck för förbrukningen i länet, utan bergmaterial exporteras och importeras över länsgränserna. Ballast är den största råvaran som utvinns i landet, undantaget vatten. Ballast är stenmaterial som används för byggande, till exempel anläggande av vägar och järnvägar, men är också en viktig beståndsdel i betongproduktion.

Utöver användning av ändliga resurser, som fångas in i indikatorerna ovan, kan även användning av förnybara resurser vara ohållbar, till exempel överfiske eller avskogning. Det saknas indikatorer på regional och lokal nivå för reducering av förnybara resurser. Vissa mått skulle kunna användas för att indirekt fånga hur användning av förnybara resurser påverkar den biologiska mångfalden. Ett sådant mått skulle exempelvis kunna vara andel gammal skog (medelålder på 120 eller 140 år). Många sällsynta arter lever enbart i de äldre skogsmiljöerna och en kraftig störning i form av en förnygringsavverkning kan leda till att känsliga arter minskar eller dör ut.⁸⁸

Effektiv resursanvändning avser att begränsade resurserna används på ett effektivt och hållbart sätt med minsta möjliga miljöpåverkan. I denna aspekt inkluderas måtten *Insamlat hushållsavfall i kilo per invånare* samt *Andel hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning (inklusive biologisk behandling)*. I hushållsavfallet ingår mat- och restavfall samt den del av hushållsavfallet som omfattas av producentansvar (förpackningar, tidningar, elavfall, batterier etc.), även om det inte faller under kommunalt renhållningsansvar.

4.1.5 Hur skydd av natur påverkar miljön och människors livskvalitet på sikt

Att skydda naturen är en viktig del av miljöarbetet genom att minska eller rätta till miljöproblem. I Sverige finns det många olika typer av skyddsformer för natur, djur och växter, till exempel nationalparker och naturreservat, naturvårdsområden, biotopskyddsområden och vattenskyddsområden.⁸⁹

Skydd av sjöar och vattendrag är av särskilt stor betydelse för deras naturvärden och den biologiska mångfalden, men endast en mindre del av de svenska naturreservaten har bildats i syfte att bevara sjöar och vattendrag.⁹⁰

87 <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/miljo/elektricitet-i-sverige/>. Hämtat 2020-11-30.

88 <https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/levande-skogar/gammal-skog/>. Hämtat 2020-11-30.

89 <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Naturvard/Beskrivning-former-for-naturskydd/>. Hämtat 2020-11-30.

90 Havs- och vattenmyndigheten (2019), Levande sjöar och vattendrag – Fördjupad utvärdering av miljö kvalitetsmålen 2019.

Genom att skydda områden skapas möjligheter för kommande generationer att få tillgång till orörd natur. Det skyddar ekosystemen och skapar förutsättningar för vattenförsörjning i framtiden.

4.1.6 Urval av indikatorer för skyddade naturresurser

Skyddade naturresurser mäts med indikatorerna *Andel skyddad landareal* samt *Andel skyddat inlandsvatten*. Med skyddad natur avses område inom nationalpark, naturreservat, naturvårdsområden och biotopskyddsområde. Inlandsvatten består av sjöar större än några 10-tal kvadratmeter samt vattendrag mer än sex meter breda. I landarealen ingår de sjöar och vattendrag som är mindre/smälare.

Skyddade naturresurser mäts även med indikatorn *Andel vattentäkter med vattenskyddsområde*. Här avses aktiva vattentäkter och reservvattentäkter med kommunal huvudman.

Det finns även andra skyddade naturresurser än ovan nämnda. I BRP+ har exempelvis inte marint skydd av havsareal inkluderats eftersom alla regioner inte har havsresurser.

4.2 Social hållbarhet

Social hållbarhet handlar om att bygga ett långsiktigt stabilt och dynamiskt samhälle där grundläggande mänskliga behov uppfylls. Det avser jämlika och jämställda förutsättningar för individens försörjning och livsval, välbefinnande och hälsa samt demokratiska delaktighet och inflytande.

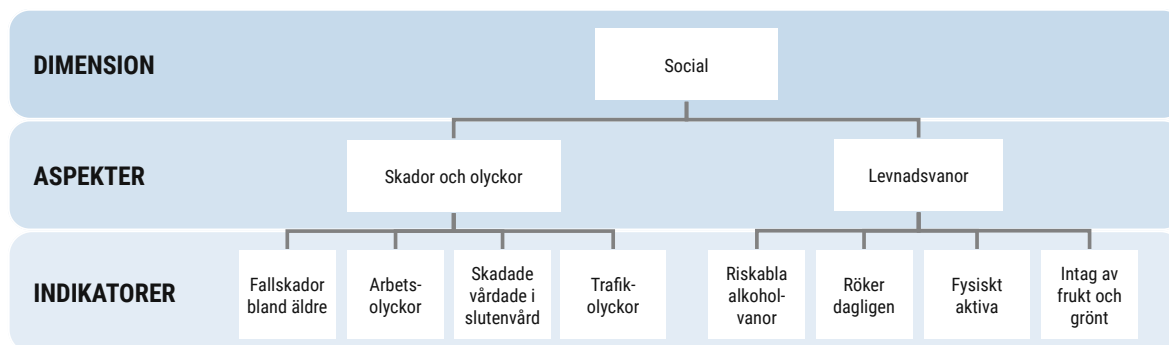
I BRP+ mäts den sociala hållbarheten genom skeenden som påverkar människors hälsa, tillit, frihet och möjlighet att skapa ett meningsfullt liv. Människors hälsa och förmågor är fundamentala för att säkra en hållbar utveckling inom alla dimensioner: socialt, ekonomiskt och miljömässigt. Även människors sociala relationer, samhällsengagemang och tilliten i samhället behöver vårdas och skyddas av samma anledningar.

Social hållbarhet speglar också människors möjlighet att utveckla sin kompetens, och att inte utsättas för orättvis behandling. Den sociala hållbarheten speglas i hög grad av aspekterna under *Livskvalitet*. Viktigt är att beakta skillnader mellan grupper och geografi, utifrån olika perspektiv: exempelvis segregation, jämställdhet och jämlikhet.

Här redovisas den sociala dimensionen uppdelat på någon eller några aspekter i taget för överblickbarhetens skull. Följande aspekter ingår i den sociala dimensionen:

- Skador och olyckor
- Levnadsvanor
- Studier
- Kompetensutveckling
- Hot mot välfärd och demokrati
- Kränkning och utsatthet för brott

4.2.1 Aspekter på skador och olyckor, levnadsvanor och människors livskvalitet på sikt

En av hållbarhetsprinciperna, som BRP+ har tagit sin utgångspunkt i, är att människor inte ska utsättas för strukturella hinder mot deras hälsa.⁹¹ Enligt denna princip ska människor inte vara exponerade för sociala förhållanden som systematiskt underminerar deras möjligheter att undvika skada och sjukdom – fysiskt, mentalt och emotionellt. Det kan exempelvis avse riskfyllda arbetsförhållanden eller otillräcklig återhämtning från arbetet. Olyckor och skador påverkar hälsan på både kort och lång sikt och därmed även livskvaliteten.

Människors levnadsvanor påverkar också hälsa och livskvalitet på kort och lång sikt. Levnadsvanorna är centrala för att säkerställa jämlik hälsa. De kan skilja sig åt beroende på människors sociala miljö, utbildningsnivå och levnadsstandard.⁹² Det är därför viktigt att analysera hälsoriskerna uppdelat på olika grupper och geografi.

4.2.2 Urval av indikatorer för skador och olyckor samt levnadsvanor

Skador och olyckor mäts som *Antal personer per 100 000 invånare som råkat ut för en skada som kräver slutenvård*. Skador kan ha direkta effekter på livskvaliteten, men kan även skapa otrygghet och rädsla. Skador kan vara individuella eller drabba en grupp av personer. Indikatorn omfattar alla typer av skador. Skador och olyckor mäts även med *Fallolyckor bland äldre*, vilket i dag är den vanligaste skadeorsaken i Sverige och ett omfattande folkhälsoproblem, framför allt bland äldre kvinnor. Fallolyckor kan exempelvis leda till höftfrakturer som förutom lidande för de drabbade bidrar till samhällskostnader.⁹³

I aspekten *skador och olyckor* ingår även *Antal trafikolyckor per 10 000 invånare*. Trafikolyckor är inte bara ett resultat av individens egna handlingar, utan påverkas också av trafikförhållanden och medtrafikanter. Trafikolyckor kan ha allvarliga effekter på individers livskvalitet på både kort och lång sikt, och innebär även otrygghet för fler än dem som drabbas. Trafikolyckor drabbar oftare en grupp personer – ofta okända för varandra – och kompletterar det individuella måttet som mäter skador. Slutligen ingår även *Antal arbetsskador per 100 000 sysselsatta*. Dålig arbetsmiljö påverkar människor negativt och kan ha effekter på deras möjligheter att arbeta i framtiden.

Levnadsvanor mäts med indikatorer som beskriver både riskabla och hälsosamma levnadsvanor. En av indikatorerna för de riskabla levnadsvanorna är *Andel riskkonsumenter av alkohol*. Riskkonsumtion av alkohol innebär hög risk för ohälsa och därmed bristande livskvalitet, både nu och i framtiden. Alkohol är en av de riskfaktorer som bidrar mest till sjukdomsburden i Sverige och beräknas kosta samhället flera miljarder kronor varje år. Det kan exempelvis påverka individens möjlighet att utföra sitt arbete samt ha konsekvenser för hem och familj.⁹⁴

De riskabla levnadsvanorna mäts även som *Andel som röker dagligen*. Tobaksrökning är en av de främsta riskfaktorerna för sjukdom och förtida död. Alla som röker riskerar att drabbas av ohälsa och därmed sämre livskvalitet. Rökning ökar risken för bland annat hjärt-kärlsjukdom,

91 Broman och Robèrt (2015).

92 Prop. 2017/18:249 God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik.

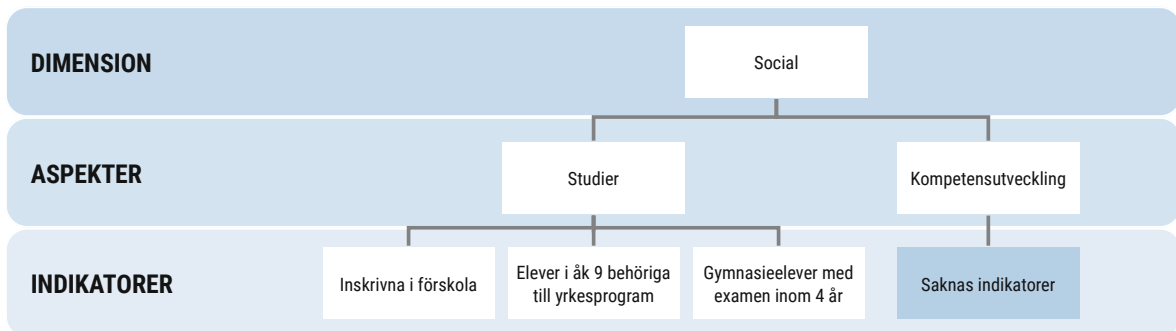
93 Folkhälsomyndigheten och Sveriges Kommuner och Landsting (2019). Öppna jämförelser folkhälsa 2019.

94 Ibid.

diabetes och lungsjukdom, och är den enskilt största riskfaktorn för att drabbas av lungcancer. Det innebär också stora kostnader för samhället i form av bland annat hälso- och sjukvårdskostnader.⁹⁵

De hälsosamma levnadsvanorna mäts som *Andel som är fysiskt aktiva minst 150 minuter i veckan*. Fysisk aktivitet är nödvändig för framtida hälsa, genom positiva effekter både på den fysiska och psykiska hälsan. De hälsosamma levnadsvanorna mäts även som *Andel som äter frukt och grönt mer än tre gånger per dag*. Matvanor är kopplat till många av de sjukdomar som förväntas innebära en stor sjukdomsburda i framtiden. Sammantaget är rökning, alkohol, dåliga matvanor, fysisk inaktivitet och sömnproblem välkända riskfaktorer för insjuknande i bland annat cancer och hjärt- och kärlsjukdomar.⁹⁶

4.2.3 Aspekter på studier, kompetensutveckling och människors livskvalitet på sikt

En av hållbarhetsprinciperna, som BRP+ har tagit sin utgångspunkt i, är att människor inte ska utsättas för strukturella hinder mot deras kompetens.⁹⁷ Enligt denna princip ska människor inte systematiskt hindras från lärande och utvecklandet av kompetenser individuellt och tillsammans. Exempelvis genom hinder för utbildning eller otillräckliga möjligheter för personlig utveckling.

Att barn och unga får likvärdiga förutsättningar till utveckling och inläring är viktigt för att uppnå jämlik hälsa både bland barn och vuxna. Här är det särskilt viktigt att beakta barn som växer upp i ekonomisk utsatthet.⁹⁸ I Agenda 2030-arbetet åtar sig länderna att erbjuda en inkluderande och likvärdig utbildning på alla nivåer, från förskola till högre utbildning. I åtagandet ligger även att alla människor, oavsett bakgrund, kön, ålder, funktionsnedsättning och socioekonomiska förhållanden, ska ha tillgång till ett livslångt lärande för att kunna förvärva nödvändiga kunskaper och färdigheter för att fullt ut kunna delta i samhället.⁹⁹

4.2.4 Urval av indikatorer för studier och kompetensutveckling

Studier mäts som *Andel barn 1–5 år som går i förskola*. Förskolan har ett pedagogiskt uppdrag och kan även delvis kompensera för skillnader i förutsättningar mellan individer. Genom att gå i förskola förbättras möjligheterna för barns framtida delaktighet i skola och samhället. **Studier** mäts även som *Andel elever i åk 9 behöriga till yrkesprogram* samt *Andel gymnasieelever med examen inom 4 år*. Att erbjuda unga en likvärdig och inkluderande utbildning är viktigt för hälsa och jämställdhet, både som barn och vuxen, och på sikt är det även en förutsättning för att kunna delta i samhället fullt ut.

Det finns för närvarande inga indikatorer som mäter **kompetensutveckling** med betoning på möjligheter för livslångt lärande och personlig utveckling. Den formella utbildningen lägger även grunderna för ett livslångt lärande. Arbetsplatserna har också en viktig roll i form av utbildning av personal och andra former av kompetensutveckling. Därutöver har civilsamhället också haft en viktig roll i det svenska samhället.¹⁰⁰

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Prop. 2017/18:249.

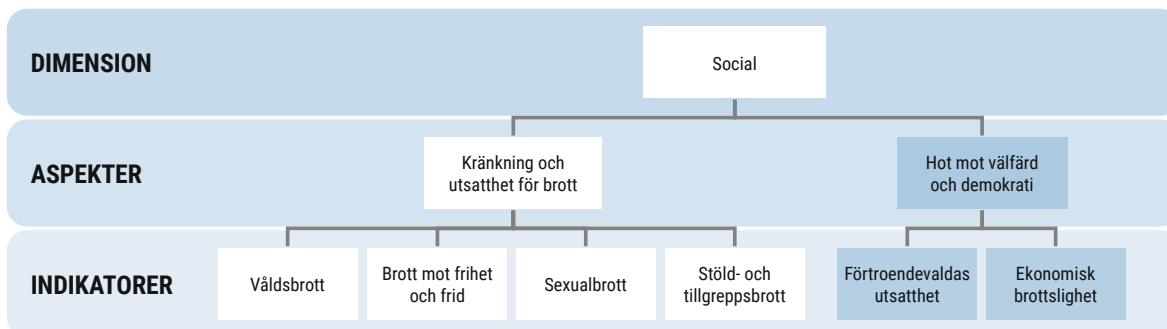
⁹⁷ Broman och Robèrt (2015).

⁹⁸ Prop. 2017/18:249.

⁹⁹ United Nations, Transforming our world: The 2030 Agenda for sustainable development. A/RES/70/1.

¹⁰⁰ Skolverket (1999), Det livslånga och livsvida lärandet.

4.2.5 Aspekter på kränkning, utsatthet för brott, hot mot välfärd och demokrati samt människors livskvalitet på sikt

Social hållbarhet handlar också om att människor inte ska hindras från att delta i samhällsutvecklingen, till exempel att inte utsättas för diskriminering, hämmande av kulturella uttryck eller andra hinder för att kunna skapa ett meningsfullt liv.¹⁰¹ Demokrati, gott styre och rätts-säkerhet utgör viktiga grundstenar för att uppnå en hållbar utveckling – socialt, ekonomiskt och miljömässigt.¹⁰²

Trygghet och säkerhet har en direkt påverkan på människors livskvalitet. I ett samhälle med låg brottslighet kan människor känna sig trygga och behöver inte begränsa sina aktiviteter på grund av rädsla. Det finns många typer av brott som på olika sätt påverkar livskvaliteten. Inbrott skapar en otrygghet för människor i deras hem. Våldsbrott och rädsla för våldsbrott gör att människor inte vågar röra sig fritt ute, medan hot, trakasserier och näthat skapar rädsla och påverkar välbefinnandet, inte bara hos dem som är direkt drabbade.

Välfungerande institutioner som präglas av öppenhet, transparens och som inte diskriminerar, skapar trygghet och gör i förlängningen att det även finns tillit till andra i samhället. Korrupta institutioner innebär istället en lägre grad av förtroende och tillit till andra. Korruption kan i en snäv betydelse innebära mutbrott, men kan i en vidare betydelse handla om att personer använder sin ställning för att gynna sig själv eller andra. I den bredare betydelsen handlar korruption om aktiviteter som skadar förtroendet för olika aktörer och myndigheter. Motpolen till korruption är en värdegrund där både offentlig och privat verksamhet genomsyras av integritet och öppenhet.^{103, 104}

4.2.4 Urval av indikatorer för kränkning och utsatthet för brott samt hot mot välfärd och demokrati

Kränkning och utsatthet för brott mäts som *Anmälda våldsbrott, Anmälda brott mot frihet och frid, Anmälda sexualbrott* samt *Anmälda stöld- och tillgreppsbrott*. De anmälda brotten relateras till antalet invånare i kommunen/regionen. Brott mot person skapar rädsla och påverkar välbefinnandet, inte bara hos dem som är direkt drabbade. Stöld- och tillgreppsbrott innebär otrygghet för individer, ibland i deras eget hem, men leder även till ökat behov av larm och övervakning i hela samhället.

I framtiden bör det ses över om även andra mått på utsatthet för brott ska läggas till inom detta område från BRÅ:s *Nationella trygghetsundersökning*. Sådana mått har inkluderats tidigare i BRP+, men då enbart på regional nivå. På senare år har BRÅ:s undersökning utvecklats och den kan även brytas ner på kommunnivå för undersökningar som genomförts 2017–2018.

Hot mot välfärd och demokrati mäts genom indikatorerna *Andel politiker utsatta för hot, våld, trakasserier, skadegörelse och stöld* samt *Anmälda ekobrott per invånare*. För politiska uppdrag krävs tid och engagemang som ofta är ideellt. Det politiska uppdraget innebär att man arbetar

¹⁰¹ Broman och Robért (2015).

¹⁰² United Nations, Transforming our world: The 2030 Agenda for sustainable development. A/RES/70/1.

¹⁰³ Rothstein och Kumlin, Demokrati, socialt kapital och förtroende.

¹⁰⁴ Henriksson (2012), Socialt kapital och tillit – trumf i Norden, i Nordisk Administrativ Tidsskrift nr. 2/3/2012, 89.

för det gemensamma samhället. Att kunna engagera sig politiskt, utan att riskera att utsättas för hot, våld och trakasserier är en förutsättning för ett framtida demokratiskt samhälle.

Ekonomisk brottslighet påverkar förtroendet för och mellan människor, förtroendet mellan organisationer samt människors förtroende för organisationer. Både organisationer och enskilda kan drabbas av ekonomisk brottslighet och den ekonomiska brottsligheten kan förekomma i olika sammanhang.¹⁰⁵ Ekonomisk brottslighet är ett hot mot människors välbefinnande och säkerhet, liksom mot den gemensamma välfärden och samhället i stort.

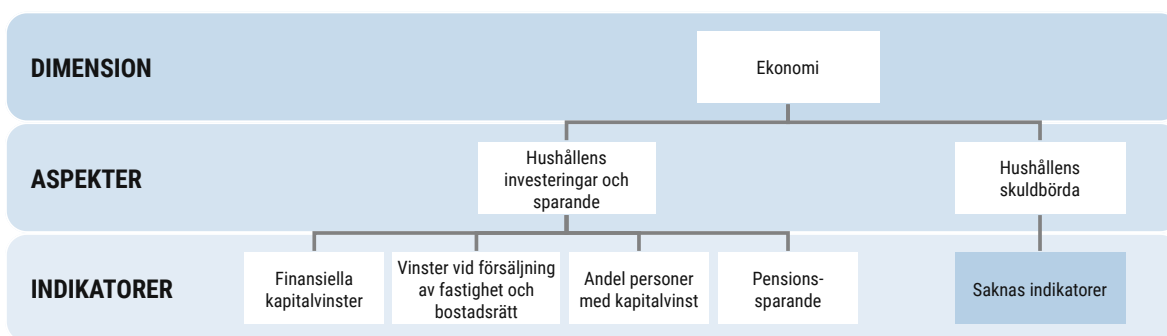
4.3 Ekonomisk hållbarhet

I BRP+ mäts ekonomisk hållbarhet dels genom aspekter som handlar om människors långsiktiga förutsättningar för god ekonomisk levnadsstandard, dels genom faktorer som påverkar samhällets ekonomiska tillväxt. I analysen är det framför allt viktigt att beakta skillnader mellan grupper och geografi, som påverkar livsvillkoren på längre sikt. Ekonomiska aktiviteter och tillväxt bör inte ske på ett sätt som får negativa konsekvenser för miljö och människors välbefinnande. Att studera den ekonomiska hållbarheten i sin helhet kräver att samtliga hållbarhetsdimensioner beaktas, liksom även livskvalitetens temaområden.

Här redovisas den ekonomiska dimensionen uppdelat på någon eller några aspekter i taget för att ge överblick. Följande aspekter ingår i den ekonomiska dimensionen:

- Hushållens investeringar och sparande
- Hushållens skuldbörda
- Ekonomisk tillväxt
- Investeringar i forskning
- Nettoinvesteringar i fasta tillgångar

4.3.1 Aspekter på hushållens investeringar, sparande och skuldbörda samt människors livskvalitet på sikt

Ekonomisk hållbarhet handlar om långsiktiga förutsättningar för en god ekonomisk levnadsstandard. De långsiktiga förutsättningarna påverkas av hushållens inkomster, investeringar, sparande och skulder. Stora och växande inkomstklyftor i samhället ökar risken för konflikter och kan vara ett hinder för människors möjlighet att delta i och påverka samhällsutvecklingen. Ökade klyftor, framför allt ökad andel relativt fattiga, kan även medföra negativa konsekvenser för den ekonomiska tillväxten, till exempel genom försämrade möjligheter för individer med lågutbildade och fattiga föräldrar att utveckla sina förmågor.¹⁰⁶

En hög skuldsättning bland hushållen medför att en stor del av inkomsten går till amortering och räntor, vilket minskar hushållens ekonomiska spelutrymme. Det medför även större risk

¹⁰⁵ Croall, H. (2004), Lurad och förgiftad – att avslöja utsatthet för ekobrott. BRÅ Rapport 2004:1.

¹⁰⁶ Cingano, F. (2014), "Trends in Income Inequality and its Impact on Economic Growth", OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 163, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/5jxjncwvx6j-en>

för samhällsekonomin då en för hög skuldsättning minskar motståndskraften vid förändrade ekonomiska förutsättningar och därmed även medför betydlig konsumtionsminskning som kan förvärra en nedgång i ekonomin.¹⁰⁷

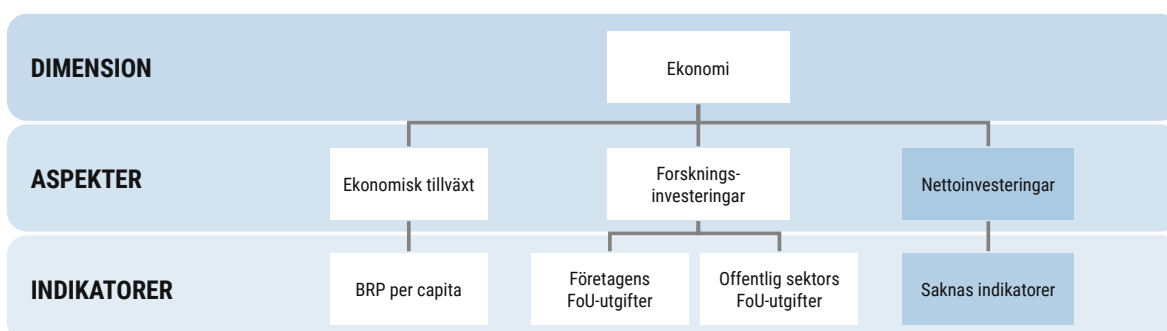
4.3.2 Urval av indikatorer för hushållens investeringar, sparande och skuldbörda

Hushållens investeringar och sparande mäts som *Finansiella kapitalvinster/förluster* och *Kapitalvinster/förluster vid försäljning av fastighet och bostadsrätt*. Kapitalvinsterna/förlusterna avser medelvärde i befolkningen i kronor. *Hushållens investeringar och sparande* mäts även med *Andel personer med kapitalvinst/förlust*. Kapitalinkomster är avkastningen på ett långsiktigt sparande som skapar möjligheter för investeringar i dag, samtidigt som det innebär inkomst i framtiden. Sedan 1980-talet har kapitalinkomsternas andel av hushållens disponibla inkomster ökat i betydelse.¹⁰⁸ En stor andel av kapitalinkomsterna går till hushåll med höga inkomster.¹⁰⁹

Hushållens investeringar mäts även som *Pensionssparande per invånare 20-64 år* (ej privat). Pensionssparande ger en indikation om framtida inkomster.

Skuldernas andel av hushållens disponibla inkomster har ökat under lång tid i Sverige, men skuldernas andel av hushållens finansiella tillgångar har minskat.¹¹⁰ Det saknas dock indikatorer för **hushållens skuldbörda** på regional och lokal nivå. I riket saknas det också statistik över skuldernas fördelning i befolkningen. Tidigare inkluderades en indikator i BRP+ över hushållens bolåneskulder, men det baserades på en undersökning som endast genomfördes vid ett tillfälle.

4.3.3 Aspekter på ekonomisk tillväxt, forsknings- och nettoinvesteringar samt människors livskvalitet på sikt

Bibehållen samhällsekonomisk tillväxt är betydelsefullt för den långsiktiga livskvaliteten. En ekonomisk recession medför till exempel hög arbetslöshet, med försämrade livsvillkor som följd. För att säkra den ekonomiska utvecklingen är det viktigt att ha en balanserad nivå på investeringar i producerade tillgångar som vägar, järnvägar och byggnader. Även innovation och teknisk utveckling är betydelsefullt för att säkra en hållbar utveckling.

4.3.4 Urval av indikatorer för ekonomisk tillväxt samt forsknings- och nettoinvesteringar

Ekonomisk tillväxt mäts med *BRP per capita*. Värdet av de ekonomiska aktiviteterna i samhället mäts traditionellt med hjälp av BNP och den regionala varianten BRP (bruttoregionprodukten). BNP och BRP lägger dock ingen värdering på om värdet av produktionen har lett till ökad livskvalitet för människor. Därför har BRP+ utvecklats för att vara ett breddat mått på hållbar utveckling och livskvalitet i svenska regioner. Trots att hög ekonomisk tillväxt inte nödvändigtvis bidrar till hållbar utveckling och livskvalitet på lång sikt så medför brist på tillväxt, recession eller depression, negativa konsekvenser i samhället, ofta med hög arbetslöshet som följd. Det påverkar i sin tur människors förutsättningar för livskvalitet.

¹⁰⁷ Finansinspektionen (2020), Den svenska bolånemarknaden, 2 april 2020, s. 3.

¹⁰⁸ Björklund, A., Jäntti, M., Robling, P., Roine, J. och Waldenström, D. (2019). Kapitalinkomster och inkomstfördelning. Bilaga 3 till Långtidsutredningen 2019. SOU 2019:62. Sida 103.

¹⁰⁹ SCB (2018), Stor del av kapitalinkomsterna går till hushållen med högst inkomster. <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2018/stor-del-av-kapitalinkomsterna-gar-till-hushallen-med-hogst-inkomster/>. Hämtat 2020-11-17.

¹¹⁰ SCB, Hushållens låneskulder i procent av justerad disponibel inkomst och av hushållens finansiella tillgångar.

Forskningsinvesteringar mäts som *FoU-utgifter i företag per invånare*. Genom investeringar i forskning och utveckling i företag skapas möjligheter för framtida ekonomiska tillgångar och framtida sysselsättning. Forskningsinvesteringar mäts även som *FoU-utgifter i offentlig sektor per invånare*. Investeringar i forskning och utveckling inom akademien och andra offentliga organisationer kan skapa kunskap och resurser för framtida generationer. Innovation och teknisk utveckling är även betydelsefullt för att säkra en hållbar utveckling.

Det saknas statistik för **nettoinvesteringar** i fasta tillgångar på lokal och regional nivå. Även för Sverige som helhet saknas heltäckande statistik som beskriver nettoinvesteringarna i landet. Nettoinvesteringar avser bruttoinvesteringar med avdrag för förslitning av befintliga tillgångar. Även om höga nettoinvesteringar inte nödvändigtvis är något positivt indikeras om de producerade tillgångarna minskar eller ökar, vilket är av betydelse för den ekonomiska utvecklingen och i förlängningen även livskvaliteten. En alltför hög investeringstakt kan innebära att man inte använder befintliga tillgångar fullt ut. En alltför låg investeringstakt, i kombination med förslitning av befintliga tillgångar, kan dock medföra att den ekonomiska utvecklingen avtar.¹¹¹

111 Se vidare hur detta beskrivs i tidigare ekonomiska vårpropositioner – exempelvis Regeringens proposition 2015/16:100 Bilaga 3 – Investeringar och kapitalstock.

Fortsatt arbete

En av utgångspunkterna för arbetet med BRP+ är att det är ett öppet verktyg som behöver fortsätta utvecklas och revideras i takt med att kunskap och nya indikatorer utvecklas. Den första versionen av BRP+ presenterades 2016, en första revision genomfördes 2017. Under 2020 genomfördes en översyn av *Hållbarhet* i BRP+ samt en översyn av subjektiva mått inom *Livskvalitet*.

Detta dokument är resultatet av den senaste översynen. I enlighet med översynen har mät-systemet reviderats och tidigare kapitalstockar har ersatts av hållbarhetsdimensioner. Ett fortsatt utvecklingsarbete behövs för att fullt ut anpassa ramverket till den nya utformningen. Synpunkter på resonemang och specifika mätetal tas emot, och hanteras i kommande revisioner. Meddela gärna eventuella synpunkter till Reglab eller Tillväxtverket.

Bilaga 1

Tabellöversikt teman, aspekter, indikatorer och källor

TEMA	ASPEKT	INDIKATOR	DEFINITION OCH KÄLLA
T1. Medborgarengagemang och demokratisk delaktighet			
	Demokratisk delaktighet	Valdeltagande i senaste kommunalvalet, andel (%)	Antal avgivna röster i senaste kommunalvalet (giltiga och ogiltiga) dividerat med antal röstberättigade, multiplicerat med 100. <i>Källa: Valmyndigheten och SCB.</i>
	Demokratisk delaktighet	Valdeltagande i senaste regionvalet, andel (%)	Antal avgivna röster i senaste regionvalet (giltiga och ogiltiga) dividerat med antal röstberättigade, multiplicerat med 100. <i>Källa: Valmyndigheten och SCB.</i>
	Demokratisk delaktighet	Valdistrikt med lägst valdeltagande i senaste kommunalval, andel (%)	Valdistrikt med lägst valdeltagande i senaste kommunalval. Beräknas utifrån antal avgivna röster i senaste kommunalvalet (giltiga och ogiltiga) dividerat med antal röstberättigade, multiplicerat med 100. <i>Källa: Valmyndigheten och SCB.</i>
	Demokratisk delaktighet	Valdistrikt med lägst valdeltagande i senaste regionvalet, andel (%)	Valdistrikt med lägst valdeltagande i senaste regionvalet. Beräknas utifrån antal avgivna röster i senaste regionvalet (giltiga och ogiltiga) dividerat med antal röstberättigade, multiplicerat med 100. <i>Källa: Valmyndigheten och SCB.</i>
	Demokratisk delaktighet	Kvinnor på ordförandeposter i kommunen, andel (%)	Andel (%) av kommunens ordförandeposter som innehas av kvinnor. Avser ordföranden i kommunstyrelse och nämnder/utskott/beredningar som sorterar direkt under kommunfullmäktige. Statistiken tas bara fram vart fjärde år men i Kolada publiceras den förutom mätåret T även på år T+1, T+2 och T+3. <i>Källa: SCB.</i>
	Demokratisk delaktighet	Kvinnor på ordförandeposter i regionen, andel (%)	Andel (%) av regionens ordförandeposter som innehas av kvinnor. Avser ordföranden i regionstyrelse och nämnder/utskott/beredningar som sorterar direkt under regionfullmäktige. Statistiken tas bara fram vart fjärde år men i Kolada publiceras den förutom mätåret T även på år T+1, T+2 och T+3. <i>Källa: SCB.</i>
	Engagemang i civilsamhället	Idrottsföreningar med LOK-stöd, antal/10 000 inv	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Antal idrottsföreningar med LOK-stöd (Statligt lokalt aktivitetsstöd) dividerat med det totala antalet invånare, dividerat med 10.000, den 31/12. LOK-stöd ges till föreningar med aktiviteter för pojkar och flickor 7-20 år samt för handikappidrottare som är äldre än 20 år. <i>Källa: Riksidrottsförbundet.</i>
	Upplevd delaktighet	Invånare 16-84 år med lågt socialt deltagande, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Andel (%) invånare 18-80 år med lågt socialt deltagande. Resultaten är hämtade från den nationella enkäten Hälsa på lika villkor (Statens folkhälsoinstitut) och frågan: Har du deltagit i någon av följande aktiviteter (13 listade aktiviteter samt en övrig) under de senaste 12 månaderna? Indikatorn redovisas som andel (%) med låg social delaktighet, det vill säga de som deltagit i högst en aktivitet. Uppgiften avser år T-2 till år T. <i>Källa: Folkhälsomyndigheten.</i>
	Upplevd delaktighet	Invånare 16-84 år med lågt socialt deltagande, andel (%)	Lågt socialt deltagande (självrapporterat) i procent. Bygger på fråga i Nationella folkhälsoenkäten: Har du deltagit i någon av följande aktiviteter under de senaste 12 månaderna: a) Studiecirkel/kurs på din arbetsplats, b) Studiecirkel/kurs på din fritid, c) Fackföreningsmöte, d) I annat föreningsmöte, e) Teater/bio, f) Konstutställning, h) Religiös sammankomst, i) Sporttillställning j) Skrivit insändare i tidning/tidskrift, k) Demonstration av något slag, l) Offentlig tillställning t.ex. nattklubb, danstillställning eller liknande, m) Större släktsammanskomst, n) Privat fest hos någon, o) Inget av ovanstående. Indikatorn redovisas som andel (%) med låg social delaktighet, det vill säga de som deltagit i högst en aktivitet. Nationella folkhälsoenkäten är en urvalsundersökning bland befolkningen 16-84 år. Värden presenteras som icke åldersstandardiserade 4-årsmedelvärden förutom resultatet för år 2018 som är ett medelvärde för åren 2015, 2016 och 2018. <i>Källa: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten.</i>

Bilaga 1

TEMA	ASPEKT	INDIKATOR	DEFINITION OCH KÄLLA
	Upplevd delaktighet	Elever i åk 9: På lektionerna är vi elever med och påverkar på vilket sätt vi ska arbeta med olika skoluppgifter, positiva svar, andel (%)	Antal elever som angivit något av alternativen "stämmer helt och hållet" eller "stämmer ganska bra" som svar på påståendet "På lektionerna är vi elever med och påverkar på vilket sätt vi ska arbeta med olika skoluppgifter", dividerat med det totala antalet elever som svarat på enkäten. Uppgifterna kommer från Skolinspektionens "Skolenkäten" som en gång under två läsår (T-1 och T) tillfrågat skolans elever i årskurs 9. För data på kommunnivå avser uppgifterna enbart elever i kommunala skolor i den aktuella kommunen, medan uppgifterna på enhetsnivå och för riket även inkluderar skolor med annan huvudman. <i>Källa: Skolinspektionen.</i>
T2. Trygghet och säkerhet			
	Upplevd trygghet	Elever i åk 9: Jag känner mig trygg i skolan, positiva svar, andel (%)	Antal elever som angivit något av alternativen "stämmer helt och hållet" eller "stämmer ganska bra" som svar på påståendet "Jag känner mig trygg i skolan", dividerat med det totala antalet elever som svarat på enkäten. Uppgifterna kommer från Skolinspektionens "Skolenkäten" som en gång under två läsår (T-1 och T) tillfrågat skolans elever i årskurs 9. För data på kommunnivå avser uppgifterna enbart elever i kommunala skolor i den aktuella kommunen, medan uppgifterna på enhetsnivå och för riket även inkluderar skolor med annan huvudman. Ingår i Kommunens kvalitet i korthet (KKIK). <i>Källa: Skolinspektionen.</i>
	Upplevd trygghet	Invånare 16-84 år som avstår från att gå ut ensam, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Antal som uppgivit att de ofta eller ibland avstår från att gå ut ensam av rädsla för att bli överfallen, rånad eller på annat sätt ofredad dividerat med antal som besvarat frågan. Avser år T-3 till T. <i>Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor (HLV).</i>
	Utsatthet för brott	Se indikatorer under aspekten "Kränkning och utsatthet för brott" i den sociala hållbarhetsdimensionen	
	Olycks- och skaderisk	Se indikatorer under aspekten "Skador och olyckor" i den sociala hållbarhetsdimensionen	
	Samhälls- och naturkatastrofer	Saknas indikatorer	
T3. Miljö kvalitet			
	Lokal miljö	Grönområde inom 200 meter från bostad, andel av tätortsbefolkning (%)	Andel (%) av tätortsbefolkning med grönområden inom 200 meter från bostaden. Grönområde definieras som ett område av sammanhängande grönytor som uppgår till minst 0,5 hektar och som är allmänt tillgängligt. Bostadens läge bestäms av adressplatsen för folkbokföringsadressen. Avståndsberäkningen utgår från fågelavståndet och tar inte hänsyn till fysiska barriärer i form av vatten, större vägar och järnvägar. <i>Källa: SCB.</i>
	Vatten	Sjöar med god ekologisk status, andel (%)	Antal sjöar med god ekologisk status i procent av antal sjöar totalt. En sjö med koppling till flera kommuner eller län ingår i beräkningen för varje kommun eller län den har koppling till. Klassning görs successivt under en flerårs-cykel, och i Kolada redovisas för varje år i en cykel det resultat som tagits fram under cykeln. Varje kommun och län kommer därför t.ex. att ha samma resultat alla år 2010-2016. Cykel 1 avser 2004-2009, cykel 2 2010-2016 och cykel 3 2017-2021. <i>Källa: VISS, Länsstyrelserna.</i>
	Vatten	Vattendrag med god ekologisk status, andel (%)	Antal vattendrag med god ekologisk status i procent av antal vattendrag totalt. Ett vattendrag med koppling till flera kommuner eller län ingår i beräkningen för varje kommun eller län det har koppling till. Klassning görs successivt under en flerårs-cykel, och i Kolada redovisas för varje år i en cykel det resultat som tagits fram under cykeln. Varje kommun och län kommer därför t.ex. att ha samma resultat alla år 2010-2016. Cykel 1 avser 2004-2009, cykel 2 2010-2016 och cykel 3 2017-2021. <i>Källa: VISS, Länsstyrelserna.</i>

Bilaga 1

TEMA	ASPEKT	INDIKATOR	DEFINITION OCH KÄLLA
	Vatten	Grundvattenförekomster med god kemisk och kvantitativ status, andel (%)	Antal grundvattenförekomster med god kemisk och kvantitativ status i procent av antal grundvattenförekomster totalt. En grundvattenförekomst med koppling till flera kommuner eller län ingår i beräkningen för varje kommun eller län den har koppling till. Klassning görs successivt under en flerårscykel, och i Kolada redovisas för varje år i en cykel det resultat som tagits fram under cykeln. Varje kommun och län kommer därför t.ex. att ha samma resultat alla år 2010-2016. Cykel 1 avser 2004-2009, cykel 2 2010-2016 och cykel 3 2017-2021. <i>Källa: VISS, Länsstyrelserna.</i>
	Buller	Störs av trafikbuller (data saknas)	
	Luft	Saknas indikatorer	
	Kemikalier	Saknas indikatorer	
	Upplevd miljö kvalitet	Andel som är nöjda med miljöns kvalitet (data saknas)	

T4. Tillgänglighet till tjänster

Närhet till tjänster/service	Tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s, andel (%)	Andel av områdets hushåll som har tillgång till bredband om minst 100 megabit per sekund. PTS (Post- och tele-styrelsen) begär in underlag om täckning för accesstekniker av berörda parter, underlaget matchas sedan med Fastighetsregistret. Det insamlade underlaget ihop med ett antal antaganden utgör grunden för kartläggningen. För tillgång till riktigt höga hastigheter, 100 Mbit/s under gynnsamma omständigheter och minst 50 Mbit/s i bråd timme, fordras idag trådbundna accesstekniker i form av fiber- eller kabel-tv-nät. Avser situationen 1 oktober. T.o.m. 2014 avsågs befolkning istället för hushåll. <i>Källa: Post- och telestyrelsen, PTS Bredbandskartläggning.</i>
Närhet till tjänster/service	Befolkning i kollektivtrafiknära läge, andel (%)	Andel befolkning i det geografiska området som har en trafikerad hållplats inom 500 meter från sin folkbokföringsadress. Med trafikerad hållplats avses hållplats, för samtliga trafikslag som trafikeras med minst en avgång per timme, vardagar mellan 06:00 och 20:00. Avståndet till hållplats utgår från fågelavstånd och beaktar inte väg- och gatunät. <i>Källa: SCB.</i>
Närhet till tjänster/service	Invånare med kortare än 2 km till närmaste dagligvarubutik, andel (%)	Antal invånare med kortare än 2 kilometer till närmaste dagligvarubutik, dividerat med totalt antal invånare i kommunen/regionen. <i>Källa: Tillväxtverket/Pipos.</i>
Närhet till tjänster/service	Invånare 0-16 år med kortare än 2 km till närmaste skola, andel (%)	Antal barn 0-16 år med kortare än 2 kilometer till närmaste skola, dividerat med totalt antal barn 0-16 år i kommunen/regionen. Med skola avses skolor med låg, mellan och/eller högstadium. <i>Källa: Tillväxtverket/Pipos.</i>
Trängsel och köer till tjänster/service	Genomförda läkarbesök inom sju dagar i primärvård, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Andel läkarbesök i primärvård inom sju dagar. <i>Källa: Vården i Siffror.</i>
Upplevd tillgänglighet till tjänster	Andel som upplever att de har god tillgänglighet till tjänster (indikatorer saknas)	

T5. Inkomst och förmögenhet

Levnadsstandard	Invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll, andel (%)	Antal invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll dividerat med totalt antal invånare 0-19 år, multiplicerat med 100. Med ekonomiskt utsatta avses hushåll med låg inkomst eller ekonomiskt bistånd (tidigare kallat socialbidrag). Med låg inkomst avses lägsta utgiftsnivå baserad på den socialbidragsnorm som fastställdes på 1980-talet (med inflationsuppräknings) och en norm för boendeutgifter. Om inkomsterna understiger dessa normer definieras detta som låg inkomst. Med ekonomiskt bistånd menas att sådant erhållits minst en gång under året. Nyckeltalet beräknas på samma sätt som Rädda barnens Barnfattigdomsindex som dock använder åldersgruppen 0-17 år. Fr.o.m 2011 framtaget med det nya hushållsbegreppet (tidigare familjer) samt ny populationsavgränsning: De som inkluderas är folkbokförda hos en vårdnadshavare och ingår i helårshushåll vilket innebär att de vuxna i hushållet ska ha varit folkbokförda både 1 jan och 31 dec aktuellt år samt att hushållets disponibla inkomst ska vara skild från 0 kr. Inkomster från grannlänarna för svenska gränspendlare saknas i stor utsträckning. <i>Källa: SCB.</i>
-----------------	--	---

Bilaga 1

TEMA	ASPEKT	INDIKATOR	DEFINITION OCH KÄLLA
	Levnadsstandard	Invånare 18-64 år med låg inkomst, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Antal invånare 18-64 år som har en inkomst under-stigande 60 procent av median-inkomsten i riket för personer 18-64 år dividerat med antal invånare 18-64 år i kommunen. Inkomst avser totalinkomst, dvs. inkomst från förvärvsarbete, pension, kapital mm, samt transfereringar, exklusive ekonomiskt bistånd. <i>Källa: SCBs register över totalbefolkningen (RTB) samt Inkomst och taxeringsregistret (IoT).</i>
	Levnadsstandard	Nettoinkomst, medianinkomst för boende i Sverige hela året 20+ år, tkr	Avser medianen av nettoinkomsten i åldrarna 20 år eller äldre som bost i Sverige hela året. Nettoinkomst är summan av en persons alla skattepliktiga och skattefria inkomster minus skatt och övriga negativa transfereringar (exempelvis återbetalt studielån). <i>Källa: SCB.</i>
	Levnadsstandard	Ginikoefficient för disponibel inkomst per k.e., index	För att redovisa ojämnheten i inkomstfördelningen används gini-koefficienten. Koefficienten kan anta ett värde mellan 0 och 1. Ett högt värde på koefficienten visar på större ojämnheter än ett lågt värde. Gini-koefficienten avser disponibel inkomst per konsumtionsenhet. Disponibel inkomst är summan av alla skattepliktiga och skattefria inkomster minus skatt och övriga negativa transfereringar. Konsumtionsenhet avser ett viktsystem där konsumtionen är relaterad till hushållets sammansättning. Den disponibla inkomsten divideras med den konsumtionsvikt som gäller för hushållet. <i>Källa: SCB.</i>
	Upplevd levnadsstandard	Invånare 16-84 år som haft ekonomisk kris, andel (%)	Haft ekonomisk kris (självrapporterat) i procent. Bygger på fråga i Nationella folkhälsoenkäten: Har det under de senaste 12 månaderna hänt att du haft svårigheter att klara de löpande utgifterna för mat, hyra, räkningar m.m.? Nationella folkhälsoenkäten är en urvalsundersökning bland befolkningen 16-84 år. Värden presenteras som icke åldersstandardiserade 4-årsmedelvärden förutom resultatet för år 2018 som är ett medelvärde för åren 2015, 2016 och 2018. <i>Källa: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten.</i>
T6. Arbete och löner			
	Integration	Förvärvsarbetande skyddsbehövande och anhöriga (flyktingar) 20-64 år, vistelsetid 4-6 år, andel (%)	Antal förvärvsarbetande skyddsbehövande och anhöriga (flyktingar) 20-64 år i november månad dividerat med antal skyddsbehövande och anhöriga (flyktingar) 20-64 år. Med skyddsbehövande och deras anhöriga avses personer som sökt asyl och fått uppehållstillstånd, deras anhöriga samt kvotflyktingar. Personerna har bott i Sverige 4-6 år. Kvalitetssäkrad data om målgruppen finns från 90-talet och framåt. <i>Källa: STATIV från SCB.</i>
	Integration	Lämnat etableringsuppdraget och börjat arbeta (status efter 90 dagar), andel (%)	Antal förvärvsarbetande skyddsbehövande och anhöriga (flyktingar) 20-64 år i november månad dividerat med antal skyddsbehövande och anhöriga (flyktingar) 20-64 år. Med skyddsbehövande och deras anhöriga avses personer som sökt asyl och fått uppehållstillstånd, deras anhöriga samt kvotflyktingar. Personerna har bott i Sverige 4-6 år. Kvalitetssäkrad data om målgruppen finns från 90-talet och framåt. <i>Källa: STATIV från SCB.</i>
	Integration	Förvärvsintensitet bland utrikes födda 20-64 år, andel (%)	Förvärvsarbetande utrikes födda som andel (%) av totalt antal utrikes födda i åldersgruppen 20-64 år. <i>Källa: SCB</i>
	Löneklyftor	Ginikoefficient, index	Ginikoefficienten har ett värde mellan noll (0) och ett (1). 0 innebär att alla individer har exakt lika stora tillgångar (dvs total jämlikhet) medan 1 innebär total ojämlikhet. Bygger på sammanräknad förvärvsinkomst. <i>Källa: SCB.</i>
	Löneklyftor	Kvinnors andel av lönesumman (arbetskommun), andel (%)	Kvinnors totala lönesumma per kontrolluppgift dividerat med männens totala lönesumma per kontrolluppgift (%). Statistiken avser lönesummor för arbetsställekommun (dagbefolkning) enligt kontrolluppgiftregistret (KU). Till viss del är det olika populationer avseende lönesumman för natt- respektive dagbefolkning, till exempel kan inte kontrolluppgifter för sjömän kopplas till något specifikt arbetsställe. <i>Källa: SCB.</i>

Bilaga 1

TEMA	ASPEKT	INDIKATOR	DEFINITION OCH KÄLLA
	Matchning	Anställda 20-64 år som arbetar i yrken som stämmer väl överens med deras utbildning, andel (%)	Andelen anställda som arbetar i yrken som stämmer väl överens med deras utbildning (Matchningsgrad, M2). För att detta ska gälla ska det dels finnas en stark överensstämmelse mellan utbildningens och yrkets ämnesinriktning (t.ex. teknikutbildning – teknikyrke) och dels ska utbildningsnivån vara rätt i förhållande till vad yrket kräver. Anställda som saknar eller har otillräckliga yrkes- eller utbildningsuppgifter ingår inte i matchningsmålet (i varken täljare eller nämnare). <i>Källa: SCB, Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS), Yrkesregistret (YREG) och Registret över befolkningens utbildning (UREG).</i>
	Tillgång till arbete	Långtidsarbetslöshet 25-64 år, andel (%) av bef.	Antal invånare 25-64 år som i mars varit öppet arbetslösa eller i program med aktivitetsstöd i minst sex månader, dividerat med antal invånare 25-64 år den 31/12 år T-1. <i>Källa: Arbetsförmedlingen.</i>
	Tillgång till arbete	Förvärvsarbetande invånare 20-64 år, andel (%)	Antal förvärvsarbetande i åldern 20-64 år dividerat med antal invånare i åldern 20-64 år den 31/12. Med förvärvsarbetande avses folkbokförda personer i kommunen med löneinkomst av anställning under november månad, och personer med inkomst av aktiv näringsverksamhet. <i>Källa: SCB:s registerbaserade arbetsmarknads-statistik (RAMS).</i>
	Hemarbete	Föräldrapenningdagar som tas ut av män, andel av antal dagar (%)	Andel av föräldrapenning (sett till antal nettodagar) som män (i kommunen/regionen) tar ut. <i>Källa: Försäkringskassan.</i>
	Upplevda arbetsvillkor	Invånare 16-84 år som är oroliga över att förlora sitt arbete, andel (%)	Orolig att förlora arbetet (självrapporterat) i procent. Bygger på fråga i Nationella folkhälsoenkäten: Är du orolig för att förlora ditt arbete inom det närmaste året? Nationella folkhälsoenkäten är en urvalsundersökning bland befolkningen 16-84 år. Värden presenteras som icke åldersstandardiserade 4-årsmedelvärden förutom resultatet för år 2018 som är ett medelvärde för åren 2015, 2016 och 2018. <i>Källa: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten.</i>

T7. Bostad

Trångboddhet	Trångboddhet i flerbostadshus, enligt norm 2, andel (%)	Antal personer boende i flerbostadshus exklusive special-bostäder trångbodda enligt norm 2, dividerat med antal personer boende i flerbostadshus exklusive special-bostäder, multiplicerat med 100 för redovisning i procent. Specialbostäder avser studentbostäder, bostäder för äldre/funktionshindrade och övriga specialbostäder. Norm 2, skapades 1965. Hushållet räknas som trångbott om det bor mer än två personer per rum (kök och vardagsrum räknade). Personer i ensam-hushåll räknas inte som trångbodda. <i>Källa: SCB.</i>
Boendekostnad	Bostadskostnadens andel av disponibel inkomst (saknas indikatorer)	
Utbud	Tillgängligt bostadsutbud (saknas indikatorer)	
Upplevda bostadsvillkor	Andel invånare som är nöjda med sitt boende (saknas indikatorer)	

T8. Balans arbete-fritid

Arbetet påverkar livet utanför	Långa arbetstider (saknas indikatorer)	
Livet utanför påverkar arbetet	Närstående med sjukdom (saknas indikatorer)	

T9. Hälsa

Allmänt hälsoläge	Medellivslängd kvinnor, år	Beräknad återstående medellivslängd i antal år vid födelsen perioden T-4 till år T för kvinnor födda i Sverige. <i>Källa: SCB.</i>
Allmänt hälsoläge	Medellivslängd män, år	Beräknad återstående medellivslängd i antal år vid födelsen perioden T-4 till år T för män födda i Sverige. <i>Källa: SCB.</i>

Bilaga 1

TEMA	ASPEKT	INDIKATOR	DEFINITION OCH KÄLLA
	Allmänt hälsoläge	Invånare med fetma, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Två olika undersökningar med jämförbara resultat är inkluderade i statistiken. Uppsala, Sörmland, Västmanland, Värmland och Örebro (den sk. CDUST-regionen) har Liv & Hälsa (LV) som data-källa, med urval av invånare 18-84 år vilket avser år T. Resten av landet som har källa folkhälsomyndigheten (HLV), och med urval på invånare 16-84 år, avser år T-3 till T. BMI beräknas enligt: vikt (i kg) dividerat med längd (m ²) i kvadrat. Extremvärden exkluderas i beräkningen så att en person måste vara mellan 101 och 249 cm samt väga mellan 30 och 200 kg för att ingå. Antal som beräknats ha ett BMI 30 eller högre enligt ovan dividerat med antal som besvarat frågan. För kommuner används tilläggsurval vilka förekommer oregelbundet, därför viktas andelarna efter antal svar per år. <i>Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor (HLV) samt Liv & Hälsa (LV).</i>
	Sjukdomar	Långtidssjukskrivna med psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar, andel (%)	Antal pågående sjukfall med en längd om minst 60 dagar med diagnoskapitel Foo-F99 dividerat med antal pågående sjukfall med en längd om minst 60 dagar. Data avser pågående sjukfall i slutet av december för valt år. <i>Källa: Försäkringskassan.</i>
	Sjukdomar	Förekomst av diabetes typ 2, andel (%)	Andelen personer, invånare 18+, med diabetes typ 2 i Nationella diabetesregistret. Mätperioden är 2 år. Det redovisade året är det sista av dessa. Motivet till att en tvåårsperiod valts är att inte alla personer med diabetes har ett årligt, registrerat besök. <i>Källa: Nationella diabetesregistret (NDR) via Vården i Siffror.</i>
	Sjukdomar	Incidens av cancer, ålders-standardiserat, antal/100 000 inv	Antal insjuknade i cancer med samtliga tumörtyper (högst ett fall per individ) per 100 000 invånare, åldersstandardiserade värden, år T-3 till år T. Antalet insjuknade relateras till medelbefolkningen i motsvarande åldrar. <i>Källa: Socialstyrelsen.</i>
	Sjukdomar	Incidens av hjärtinfarkter, åldersstandardiserat 20+ år, antal/100 000 inv	Antal insjuknade i akut hjärtinfarkt eller annan ischemisk hjärtsjukdom som underliggande dödsorsak i befolkningen i åldrarna 20+ år (högst ett fall per individ) per 100 000 invånare, åldersstandardiserade värden, år T-3 till år T. Med akut hjärtinfarkt avses här diagnoskoderna 410 (enligt Icd9), I21 eller I22 (enligt Icd10). Ischemisk hjärtsjukdom (sjukdomar som orsakas av otillräcklig blodtillförsel till hjärtmuskeln) definieras som diagnoskoder 410-414 (enligt Icd9) eller I20-I25 (enligt Icd10). Antalet insjuknade relateras till medelbefolkningen i motsvarande åldrar. <i>Källa: Socialstyrelsen.</i>
	Upplevd hälsa	Invånare 16-84 år med bra eller mycket bra självskattad hälsa, andel (%)	Bra eller mycket bra allmän hälsa (självskattad) i procent. Bygger på fråga i Nationella folkhälsoenkäten: Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd? Nationella folkhälso-enkäten är en urvalsundersökning bland befolkningen 16-84 år. Värden presenteras som icke ålders-standardiserade 4-årsmedelvärden förutom resultatet för år 2018 som är ett medelvärde för åren 2015, 2016 och 2018. <i>Källa: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten.</i>
	Upplevd hälsa	Invånare med bra självskattad tandhälsa, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Antal som svarat "mycket bra" eller "ganska bra" på frågan "Hur tycker du att din tandhälsa är?" dividerat med antal som besvarat frågan. Resultaten är hämtade från den nationella enkäten Hälsa på lika villkor. <i>Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor (HLV)</i>
	Upplevd hälsa	Invånare 16-84 år med nedsatt psykiskt välbefinnande, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Ett summaindex beräknas utifrån de 5 frågorna i frågeinstrumentet GHQ5 (General Health Questionnaire) i Nationella folkhälsoenkäten. Antal som definierats ha nedsatt psykiskt välbefinnande dividerat med antal som besvarat frågan. Avser år T-3 till T. För kommuner används tilläggsurval vilka förekommer oregelbundet, därför viktas andelarna efter antal svar per år. <i>Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor (HLV).</i>
T10. Utbildning och kompetens			
	Formell utbildning	Invånare 25-64 år med eftergymnasial utbildning, andel (%)	Invånare med eftergymnasial utbildning 25-64 år, andel (%). Eftergymnasial avser: eftergymnasial utbildning kortare än 3 år, längre än 3 år samt forskarutbildning. <i>Källa: SCB.</i>
	Formell utbildning	Invånare 25-64 år med minst gymnasial utbildning, andel (%)	Invånare 25-64 år med minst gymnasial utbildning (inkl. eftergymnasial utbildning), andel (%). Andelen som inte har minst gymnasial utbildning avser högst förgymnasial utbildning och uppgift saknas. <i>Källa: SCB.</i>

Bilaga 1

TEMA	ASPEKT	INDIKATOR	DEFINITION OCH KÄLLA
	Kompetens	Genomsnittlig arbetserfarenhet 30-39 år (saknas indikatorer)	
	Upplevd kompetens	Andel som upplever att ens kompetens tas tillvara (saknas indikatorer)	

T11. Sociala relationer och tillit

Utanförskap	Invånare 16-24 år som varken arbetar eller studerar, andel (%)	Inkluderar personer 16-24 som under kalenderåret inte haft inkomster som överskridit ett basbelopp, inte haft studiemedel, varit utbildningsregistrerad eller studerat vid SFI mer än 60 timmar. 2007-2014 exkluderades personer som arbetspendlar till Norge och Danmark. <i>Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (mucf).</i>
Upplevd tillit	Invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Andel (%) invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra. Resultaten är 4-årsmedelvärden hämtade från den nationella enkäten Hälsa på lika villkor. <i>Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor (HLV).</i>
Upplevda sociala relationer	Invånare 16-84 år med avsaknad av emotionellt stöd, andel (%)	Avsaknad av emotionellt stöd (självrapporterat) i procent. Bygger på fråga i Nationella folkhälsoenkäten: Har du någon du kan dela dina innersta känslor med och anförtra dig åt? Nationella folkhälsoenkäten är en urvalsundersökning bland befolkningen 16-84 år. Värden presenteras som icke åldersstandardiserade 4-årsmedelvärden förutom resultatet för år 2018 som är ett medelvärde för åren 2015, 2016 och 2018. <i>Källa: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten.</i>

T12. Individuellt välbefinnande

Upplevd psykiskt välbefinnande	Invånare 16-84 år med gott eller mycket gott psykiskt välbefinnande, andel (%) (data saknas)	
Upplevd livskvalitet	I vilken utsträckning är du överlag nöjd med ditt liv (boende, arbete, fritid, familj och vänner)? (saknas indikatorer)	
Känsla av lycka	I vilken utsträckning upplever du (just nu) en känsla av lycka? (saknas indikatorer)	
Mål och mening med livet	I vilken utsträckning upplever du att ditt liv har mål och mening? (saknas indikatorer)	

D1. Miljömässig hållbarhet

Klimatpåverkande utsläpp	Utsläpp till luft av växthusgaser totalt, ton CO ₂ -ekv/inv.	Utsläpp av växthusgaser inom det geografiska området, ton CO ₂ -ekvivalenter/invånare. Växthusgaser totalt är det totala utsläppet av växthusgaser (CO ₂ (fossilt ursprung), CH ₄ , N ₂ O, HFC, PFC och SF ₆) omräknat till koldioxidekvivalenter. Ibland kan enskilda industriverksamheter leda till höga utsläpp lokalt. <i>Källa: RKA har beräknat utsläpp per invånare med data från Nationella emissionsdatabasen och SCB.</i>
Klimatpåverkande utsläpp	Konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp (data saknas)	
Övriga utsläpp till luft	Utsläpp till luft av kväveoxider (NO _x), totalt, kg/inv	Totala emissioner av kväveoxider (NO _x) avseende utsläppet från samtliga sektorer inom det geografiska området delat på invånare. Ibland kan enskilda industriverksamheter leda till höga utsläpp lokalt. <i>Källa: RKA har beräknat utsläpp per invånare med data från Nationella emissionsdatabasen och SCB.</i>
Övriga utsläpp till luft	Utsläpp till luft av PM _{2.5} (partiklar <2.5 mikrom.), kg/inv	Totala emissioner av PM _{2.5} (partiklar <2.5 mikrom.) avseende utsläppet från samtliga sektorer inom det geografiska området delat på invånare. Ibland kan enskilda industriverksamheter leda till höga utsläpp lokalt. <i>Källa: RKA har beräknat utsläpp per invånare med data från Nationella emissionsdatabasen och SCB.</i>

Bilaga 1

TEMA	ASPEKT	INDIKATOR	DEFINITION OCH KÄLLA
	Icke-förnybar resursanvändning	Fjärrvärmeproduktion av förnybara energikällor på värmeverk inom det geografiska området, andel (%)	Andel förnybar fjärrvärmeproduktion på värmeverk. Produktion av förnybara bränslen, dividerat med total produktion. Oavsett producent, produktion i megawattimmar (MWh), inom det geografiska områdets gränser. För att skatta produktion av förnybara bränslen, har andel förnybar bränsleanvändning vid fjärrvärmeproduktion använts. <i>Källa: Energimyndigheten och SCB.</i>
	Icke-förnybar resursanvändning	Slutanvändning av icke-förnybara bränsletyper inom det geografiska området, MWh/inv	Slutanvändning av icke-förnybara bränsletyper mätt i megawattimmar (MWh) dividerat med invånare i kommunen. Avser slutanvändning av icke-förnybara bränsletyper som använts inom det geografiska områdets gränser. Här avses icke-förnybara bränslen som inte omvandlats till el eller fjärrvärme. Bland icke-förnybara bränsletyper finns till exempel diesel, bensin, stenkol, koks, gasol, naturgas. <i>Källa: Energimyndigheten och SCB.</i>
	Icke-förnybar resursanvändning	Totala leveranser av ballast, ton per invånare	Totala leveranser av ballast i ton per invånare. Avser leveranser av krossberg, naturgrus och morän från täkter som inrapporteras till Svenska miljörapporteringsportalen (SMP). Med leveranser av ballast avses den ballast som transporteras ut från täkterna till försäljning. Siffrorna behöver inte vara ett uttryck för förbrukningen i länet, utan bergmaterial exporteras och importeras över länsgränserna. Ballast är den största råvaran som utvinns i landet, undantaget vatten. Ballast är stenmaterial som används för byggande. Ballast används till anläggande av vägar och järnvägar men är också en viktig beståndsdel i betongproduktion. Befolkningsuppgifterna är hämtade från SCB och avser totalbefolkningen respektive år. <i>Källa: Sveriges geologiska undersökning (SGU) samt befolkningsuppgifter från SCB.</i>
	Icke-förnybar resursanvändning	Reducering av förnybara resurser (saknas indikatorer)	
	Effektiv resursanvändning	Hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning, inkl. biologisk behandling, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Antal kilogram hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning inklusive biologisk behandling dividerat med totalt antal kilogram insamlat hushållsavfall. Multiplikeras med 100 för redovisning i procent. I procenttalet ingår också den s.k. rejekten, dvs. den mängd som samlats in för materialåtervinning men som ej kunnat materialåtervinnas. I hushållsavfall ingår mat- och restavfall (inklusive så kallat jämförligt avfall från bland annat affärer, kontor, industrier och restauranger), grovavfall inklusive trädgårdsavfall, farligt avfall samt den del av hushållsavfallet som omfattas av producentansvar (förpackningar, tidningar, elavfall, batterier etc.) även om det inte faller under kommunalt renhållningsansvar. <i>Källa: Avfall Sverige.</i>
	Effektiv resursanvändning	Insamlat hushållsavfall totalt, kg/person	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Antal kilogram insamlat hushållsavfall per justerat invånarantal i kommunen. I hushållsavfall ingår mat- och restavfall (tidigare benämnt kärl- och säckavfall, grovavfall inklusive trädgårdsavfall, farligt avfall, jämförligt avfall från bland annat affärer, kontor, industrier och restauranger, samt den del av hushållsavfallet som omfattas av producentansvar (förpackningar, tidningar, elavfall, batterier etc.), även om det inte faller under kommunalt renhållningsansvar. Invånarantalet justeras med hänsyn till fritidshus, gästnätter och in-/utpendling. I utpräglade fritidshuskommuner eller kommuner med omfattande turistverksamhet genereras betydligt mer hushållsavfall än vad de permanentboende ger upphov till. Även i kommuner med stort inpendlingsöverskott genereras mycket hushållsavfall via arbetsplatserna. Genom att använda ett justerat invånarantal speglas mängden avfall per person på ett mer korrekt sätt för den egna kommunen, vilket underlättar jämförelser med andra kommuner. <i>Källa: Avfall Sverige.</i>
	Skyddade naturresurser	Skyddad natur land, andel (%)	Areal skyddad natur på land, dividerat med landareal i det geografiska området. I landarealen ingår vattendrag 6 meter och smalare samt gölar och mindre vattensamlingar, upp till max några 10-tal kvadratmeter stora. Med skyddad natur avses område inom nationalpark, naturreservat, naturvårdsområden och biotopskyddsområde. <i>Källa: SCB.</i>
	Skyddade naturresurser	Skyddad natur inlandsvatten, andel (%)	Areal skyddad natur inlandsvatten, dividerat med areal inlandsvatten i det geografiska området. Inlandsvatten består av sjöar större än några 10-tal kvadratmeter samt vattendrag mer än 6 m breda. Med skyddad natur avses område inom nationalpark, naturreservat, naturvårdsområden och biotopskyddsområde. <i>Källa: SCB.</i>

Bilaga 1

TEMA	ASPEKT	INDIKATOR	DEFINITION OCH KÄLLA
	Skyddade naturresurser	Vattentäkter med vattenskyddsområde, andel (%)	Antal aktiva och reservvattentäkter med kommunal huvudman som har vattenskyddsområde, dividerat med antal aktiva och reservvattentäkter med kommunal huvudman. Vattentäkter via bolag eller kommunalförbund ingår. <i>Källa: Länsstyrelsen.</i>
D2. Social hållbarhet			
	Skador och olyckor	Fallskador bland personer 65+, 3-årsm, antal/100 000 inv	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Genomsnittligt antal slutenvårdstillfällen till följd av fallolyckor bland individer 65 år och äldre under perioden år T till år T-2. Beräknat per 100 000 invånare 65 år och äldre. Uppgift om underliggande skadeorsak från Patientregistret. Yttre skadeorsak utgörs av fallolycka, orsakskod W00-W19 enligt ICD-10. <i>Källa: Patientregistret, Socialstyrelsen.</i>
	Skador och olyckor	Arbetsolyckor, antal/100 000 sysselsatta	Antal arbetsolyckor (exklusive dödsolyckor) dividerat med förvärvsarbetande 16+ år med arbetsplats i regionen (dagbefolkning). Avser olycka till följd av plötslig händelse, fysisk eller psykisk skada som inträffat på arbetsplatsen eller på annan plats där den skadade vistats i eller för arbetet. Värde saknas i de fall antalet olyckor är mindre än 5. Antalet sysselsatta är hämtade från SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS). <i>Källa: Arbetsmiljöverket och SCB.</i>
	Skador och olyckor	Skadade vårdade i slutenvård, 3-årsm, antal/100 000 inv	Genomsnittligt antal slutenvårdstillfällen till följd av skador i alla åldrar perioden år T till år T-2. Beräknat per 100 000 invånare. Uppgift om underliggande skadeorsak från Patientregistret. <i>Källa: Socialstyrelsen.</i>
	Skador och olyckor	Räddningsinsatser till trafikolyckor, antal/1000 inv	Genomsnittligt antal räddningsinsatser till trafikolyckor år T till år T-2. Beräknat per 1000 invånare. Avser samtliga trafikelement. En trafikolycka kan omfatta flera olika trafikelement såsom personbil, lastbil, djur, motorcykel, moped, cykel m.m. <i>Källa: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.</i>
	Levnadsvanor	Invånare med riskabla alkoholvanor, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Två olika undersökningar med jämförbara resultat är inkluderade i statistiken. Uppsala, Sörmland, Västmanland, Värmland och Örebro (den sk. CDUST-regionen) har Liv & Hälsa (LV) som datakälla och avser år T med urval av invånare 18-84 år. Resten av landet har källa folkhälsomyndigheten (HLV), och med urval på invånare 16-84 år och avser år T-2 till år T. Ett summaindex beräknas utifrån de tre första frågorna om alkoholkonsumtion: "Hur ofta har du druckit ...", "Hur många "glas" ...", "Hur ofta [...] sex "glas" ...". Se enkätformulär för detaljer. Första och tredje frågan får poängen 4, 3, 2, 1, 0 och den andra frågan får 0, 1, 2, 3, 4 och svarsalternativet vet inte räknas som internbortfall. Poängen från de tre frågorna summeras så att bortfall på en av frågorna inte betyder att det blir bortfall för summaindexet. Indexet kan anta värdet 0-12. Män med en summa på 6-12 poäng räknas som riskkonsumenter av alkohol. Motsvarande gräns är för kvinnor är 5-12 poäng. Lägre gränsvärden ger orälistiskt höga andelar riskkonsumenter. Män med en summa på 6-12 poäng och kvinnor med 5-12 poäng, enligt summa-indexet ovan dividerat med antal som besvarat frågan. <i>Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor (HLV) samt Liv & Hälsa (LV).</i>
	Levnadsvanor	Invånare som röker dagligen, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Andel (%) invånare som röker dagligen. Resultaten är hämtade från den nationella enkäten Hälsa på lika villkor. <i>Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor (HLV).</i>
	Levnadsvanor	Invånare 16-84 år som är fysiskt aktiva minst 150 min/vecka, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Andel (%) invånare 16-84 år som är fysiskt aktiva minst 150 minuter per vecka. Resultaten är hämtade från den nationella enkäten Hälsa på lika villkor. <i>Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor (HLV).</i>

Bilaga 1

TEMA	ASPEKT	INDIKATOR	DEFINITION OCH KÄLLA
	Levnadsvanor	Invånare 16-84 år som äter frukt och grönt mer än 3 ggr/dag, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Två frågor om intag av frukt respektive grönsaker i Nationella folkhälsoenkäten mäter frekvensen av intaget. Svarsalternativen ges olika vikter och de bägge frågorna sammanräknas till ett summaindex. Vikter för respektive svarsalternativ: 3,0 = 3 gånger per dag eller mer, 2,0 = 2 gånger per dag, 1,0 = 1 gång per dag, 0,8 = 5-6 gånger per vecka, 0,5 = 3-4 gånger per vecka, 0,2 = 1-2 gånger per vecka, 0,07 = Några gånger per månad eller aldrig. En summavariabel skapas där bortfall på den ena frågan inte betyder att det blir bortfall för summavariabeln. Summavariabeln kan ha värden mellan 0,07 och 6. Antal för vilka summavariabeln, enligt ovan, är mer än 3 dividerat med antal som besvarat minst en av frågorna. Avser år T-3 till T. <i>Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor (HLV).</i>
	Studier	Barn 1-5 år inskrivna i förskola, andel (%)	Antal barn 1-5 år inskrivna i förskola dividerat med antal barn 1-5 år. Avser förskolor i kommunen, oavsett regi. <i>Källa: Skolverket och SCB.</i>
	Studier	Gymnasieelever med examen inom 4 år, hemkommun, andel (%)	Antal folkbokförda elever i kommunen som började på gymnasium för 4 år sedan som med examen inom 4 år, inkl. IM dividerat med antal folkbokförda elever i kommunen som började på gymnasium för 4 år sedan, inkl. IM. Elever som vid utbildningens början saknar svenskt personnummer (t ex nyanlända elever som ännu inte blivit folkbokförda) ingår ej. <i>Källa: SCB.</i>
	Studier	Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram, hemkommun, andel (%)	Antal elever i årskurs 9 som är behöriga till ett yrkesprogram dividerat med antal elever som fått eller skulle ha fått betyg i minst ett ämne enligt det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet i årskurs 9. För att ha gymnasiebehörighet till ett yrkesprogram krävs godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik och i minst fem andra ämnen från grundskolan. Fram t.o.m. 2011 krävdes godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik för att uppnå lägsta behörighet till gymnasiet. Uppgiften avser elever folkbokförda i kommunen. Elever med okänd bakgrund ingår inte. Uppgiften avser läsår. <i>Källa: SCB och Skolverket.</i>
	Kompetens-utveckling	Saknas indikatorer	
	Hot mot välfärd och demokrati	Förtroendevalda i kommunfullmäktige eller regionfullmäktige som utsatts för trakasserier, hot eller våld, andel (%)	Andelen förtroendevalda i kommunfullmäktige eller regionfullmäktige som svarat att de någon gång under året utsatts för hot, trakasserier eller våld i egenskap av förtroendevald. Endast ordinarie ledamöter har tillfrågats. Riksdagspolitiker ingår inte. Statistik kommer vartannat år. <i>Källa: Enkätundersökningen Politikernas trygghetsundersökning (PTU) från Brottsförebyggande rådet (Brå).</i>
	Hot mot välfärd och demokrati	Anmällda ekobrott, antal/100 000 inv	Uppgifterna har hämtats från Brottsförebyggande rådets officiella kriminalstatistik och belyser brottsligheten utifrån de brott som anmäls till och handläggs av polis, tull, åklagare, domstol och kriminalvård. Brott som inte anmäls kommer därför inte med i kriminalstatistiken. Brott som har ägt rum tidigare, men anmälts under redovisningsåret finns med i statistiken, liksom brott som anmälts i Sverige men begåtts utomlands. I mindre omfattning finns även anmällda brott som i senare utredning inte visar sig vara brott redovisad. I brottskategorin ekobrott ingår bedrägeri och annan oredlighet (kap. 8), förskingring och annan trolöshet (kap 9), brott mot borgenärer m.m. (kap 10), mutbrott, insiderbrott, marknadsmissbruk, penningtvättbrott samt brott mot aktiebolagslagen, bidragsbrottslagen, skattebrottslagen och brott mot lagen om näringsförbud, överträdelse. Antalet anmällda brott har sedan justerats med uppgifter från SCB om befolkningen i respektive kommun. Statistiken redovisas efter den kommun där brottet har begåtts (brottsplats). Många ekobrott saknar uppgift om kommun (brottsplats) och redovisas därmed inte här. Uppgifterna gäller för perioden år T-2 till år T. <i>Källa: Brottsförebyggande rådet.</i>
	Kränkning och utsatthet för brott	Anmällda våldsbrott, antal/100 000 inv	Avser summering av: Dödligt våld, Försök till mord eller dråp, Misshandel inkl. grov, Våldtäkt inkl. grov, Grov kvinnofridskränkning, Grov fridskränkning, Olaga förföljelse, Våld mot tjänsteman och Rån inkl. grovt, antal/100 000 inv. Statistiken redovisas efter den kommun där brottet har begåtts (brottsplats). Fr.o.m. 2015 avser uppgifterna per kommun endast de brott som kunnat härledas till kommunen. Tidigare år fanns det med brott som begåtts i länet men inte kunnat kopplas till en specifik kommun. <i>Källa: BRÅ & SCB.</i>

Bilaga 1

TEMA	ASPEKT	INDIKATOR	DEFINITION OCH KÄLLA
	Kränkning och utsatthet för brott	Anmällda brott mot frihet och frid, antal/100 000 inv	Uppgifterna har hämtats från Brottsförebyggande rådets officiella kriminalstatistik och belyser brottsligheten utifrån de brott som anmäls till och handläggs av polis, tull, åklagare, domstol och kriminalvård. Brott som inte anmäls kommer därför inte med i kriminalstatistiken. Brott som har ägt rum tidigare, men anmälts under redovisningsåret finns med i statistiken, liksom brott som anmälts i Sverige men begåtts utomlands. I mindre omfattning finns även anmällda brott som i senare utredning inte visar sig vara brott redovisad. I brottskategorin brott mot frihet och frid (kap. 4) ingår bland annat grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, olaga hot, hemfridsbrott och ofredande. Antalet anmällda brott har sedan justerats med uppgifter från SCB om befolkningen i respektive kommun. Statistiken redovisas efter den kommun där brottet har begåtts (brottsplats). Uppgifterna gäller för perioden år T-2 till år T. <i>Källa: Brottsförebyggande rådet.</i>
	Kränkning och utsatthet för brott	Anmällda sexualbrott, antal/100 000 inv	Uppgifterna har hämtats från Brottsförebyggande rådets officiella kriminalstatistik och belyser brottsligheten utifrån de brott som anmäls till och handläggs av polis, tull, åklagare, domstol och kriminalvård. Brott som inte anmäls kommer därför inte med i kriminalstatistiken. Brott som har ägt rum tidigare, men anmälts under redovisningsåret finns med i statistiken, liksom brott som anmälts i Sverige men begåtts utomlands. I mindre omfattning finns även anmällda brott som i senare utredning inte visar sig vara brott redovisad. I brottskategorin sexualbrott (kap. 6) ingår bland annat våldtäkt (inkl. grov), sexuellt övergrepp, sexuellt tvång och sexuellt ofredande. Antalet anmällda brott har sedan justerats med uppgifter från SCB om befolkningen i respektive kommun. Statistiken redovisas efter den kommun där brottet har begåtts (brottsplats). Uppgifterna gäller för perioden år T-2 till år T. <i>Källa: Brottsförebyggande rådet.</i>
	Kränkning och utsatthet för brott	Anmällda stöld- och tillgreppsbrott, antal/1000 inv	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Uppgifterna har hämtats från Brottsförebyggande rådets officiella kriminalstatistik och belyser brottsligheten utifrån de brott som anmäls till och handläggs av polis, tull, åklagare, domstol och kriminalvård. Brott som inte anmäls kommer därför inte med i kriminalstatistiken. Brott som har ägt rum tidigare, men anmälts under redovisningsåret finns med i statistiken, liksom brott som anmälts i Sverige men begåtts utomlands. I mindre omfattning finns även anmällda brott som i senare utredning inte visar sig vara brott redovisad. I brottskategorin stöld- och tillgreppsbrott ingår stöld, tillgrepp av fordon, stöld ur och från fordon, inbrottsstöld, stöld och snatteri, stöld av vapen, ammunition och sprängämnen, övriga stöldbrott (kap. 8) samt rån inklusive grovt rån. Antalet anmällda brott har sedan justerats med uppgifter från SCB om befolkningen i respektive kommun. Statistiken redovisas efter den kommun där brottet har begåtts (brottsplats). Uppgifterna gäller för perioden år T-2 till år T. <i>Källa: Brottsförebyggande rådet.</i>

D3. Ekonomisk hållbarhet

Ekonomisk tillväxt	Bruttoregionalprodukt (BRP), kr/inv	BRP dividerat med antal invånare i det geografiska området. Bruttoregionalprodukt (BRP) är den regionala motsvarigheten till bruttonationalprodukt (BNP) mätt från produktsidan: värden av all produktion av varor och tjänster i en region. Nyckeltalet visar den ekonomiska utvecklingen inom det geografiska området. <i>Källa: SCB.</i>
Hushållens investeringar och sparande	Genomsnittlig allmän pensionsavgift, invånare 20-64 år, tkr	Inbetald skatt för allmän pensionsavgift för invånare i åldrarna 20-64 år i tusen kronor. Avser medelvärde för samtliga personer i åldrarna 20-64 år, inklusive de som inte har betalat skatt. <i>Källa: SCB.</i>
Hushållens investeringar och sparande	Finansiella kapitalvinster/förluster, medelvärde i befolkningen, kronor	Finansiella kapitalvinster och kapitalförluster, medelvärde i kronor för samtliga folkbokförda personer i Sverige i början och slutet på respektive år. Avser summan av vinster minus förluster vid försäljning av aktier, fonder, andra värdepapper, övriga tillgångar samt andelar i bolag. <i>Källa: SCB.</i>
Hushållens investeringar och sparande	Kapitalvinster/förluster vid försäljning av fastighet och bostadsrätt, medelvärde i befolkningen, kronor	Kapitalvinster och kapitalförluster vid försäljning av fastighet och bostadsrätt, medelvärde i kronor för samtliga folkbokförda personer i Sverige i början och slutet på respektive år. Avser summan av kapitalvinster minus förluster vid försäljning av småhus, bostadsrätt eller näringsfastighet. Återföring av uppskovsavdrag inkluderas. Nettot blir negativt om förlusterna är större än vinsterna. <i>Källa: SCB.</i>

Bilaga 1

TEMA	ASPEKT	INDIKATOR	DEFINITION OCH KÄLLA
	Hushållens investeringar och sparande	Personer med kapitalvinst/förlust, andel av befolkningen (%)	Andel personer med kapitalvinst/förlust i procent (%). Avser samtliga folkbokförda personer i Sverige i början och slutet på respektive år. <i>Källa: SCB.</i>
	Hushållens skuldbörda	Samlad skuldkvot för bolån	
	Forskningsinvesteringar	Företagens utgifter för egen FoU, kronor per invånare	Företagens utgifter i kronor för egen FoU dividerat med medelfolk-mängden respektive år. <i>Källa: SCB.</i>
	Forskningsinvesteringar	Offentlig sektors utgifter för egen FoU, kronor per invånare	Offentlig sektors utgifter i kronor för egen FoU dividerat med medel-folkmängden respektive år. Avser summan av egen FoU uppdelat på sektorerna universitet och högskolor, statliga myndigheter samt lands-ting och kommuner. <i>Källa: SCB.</i>
	Nettoinvesteringar	Nettoinvesteringar i fasta tillgångar (saknas indikatorer)	

www.reglab.se

www.tillvaxtverket.se